

Møte tysdag den 27. mai 2008 kl. 10

President: L o d v e S o l h o l m

D a g s o r d e n (nr. 84):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende henvendelse fra Tore Sandberg med begjæring om påtale for riksrett mot tre høyesterettsdommere i anledning Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse av 14. oktober 2003 i Fritz Moen-saken (Innst. S. nr. 235 (2007-2008))
2. Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til kultur- og kirkeministeren:

«Fredag 4. april ble slutten av en årelang byggeprosess markert med en nøkkelseremoni i det nye og imponerende operabygget i Bjørvika. Det har vært bred enighet om satsingen på et nytt operabygg i Bjørvika, men samtidig har det vært en sterk bevissthet rundt at det nye bygget også skal innebære en forsterket satsing på ny operakunst, både norsk og internasjonal. Senest i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for inneværende år la flertallet i familie- og kulturkomiteen til grunn i sin budsjettinnstilling at man ville få se «ytterligere nyskaping og utvikling av ny opera». I budsjettinnstillingen fra foregående år understreket flertallet viktigheten av «nyskaping med hensyn til operaen som kunstuttrykk».

På hvilken måte vil statsråden bidra til en slik satsing, og sikre at operabygget i Bjørvika fylles med ny og nyskapende opera?»
3. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Åse Gunhild Woie Duesund, Laila Dāvøy og Ola T. Lånke om å forenkle ordningen for frikort for medisiner og helsetjenester (Innst. S. nr. 236 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:67 (2007-2008))
4. Forslag fra stortingsrepresentant Vigdis Giltun fra Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 8. mai 2008 (jf. Innst. O. nr. 49):

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det i tilknytning til pasient- og brukerombudsordningen opprettes en formalisert brukerrepresentant for personer som ikke er i stand til å ivareta egne tjenestebehov, herunder aldersdemente og personer med psykisk utviklingshemning.»
5. Forslag fra stortingsrepresentant Vigdis Giltun fra Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 8. mai 2008 (jf. Innst. O. nr. 49):

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det nye Pasient- og brukerombudet tillegges sanksjonsmuligheter.»
6. Forslag fra stortingsrepresentant Vigdis Giltun fra Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 8. mai 2008 (jf. Innst. O. nr. 49):

«Stortinget ber Regjeringen styrke den nye pasient- og brukerombudsordningen med flere stillinger slik at ventetiden for behandling av saker ikke øker.»
7. Forslag fra stortingsrepresentant Vigdis Giltun fra

Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 8. mai 2008 (jf. Innst. O. nr. 49):

«Stortinget ber Regjeringen innlemme tannhelse-tjenesten i den nye pasient- og brukerombudsordningen.»

8. Referat

Presidenten: Representanten Vidar *Bjørnstad*, som har vore permittert, har igjen teke sete.

Den innkalla vararepresentanten for Buskerud fylke, *Nina Mjøberg*, har teke sete.

Frå Arbeidarpartiets stortingsgruppe ligg det føre søknad om sjukepermisjon for representanten *Hill-Marta Solberg* frå og med 27. mai og inntil vidare.

Presidenten foreslår at denne søknaden blir behandla straks og innvilga – og ser det som vedteke.

Frå første vararepresentant for Nordland fylke, *Knut Petter Torgersen*, ligg det føre søknad om å bli friteken frå å møte i Stortinget under representanten *Hill-Marta Solberg*s permisjon, av velferdsgrunnar.

Presidenten foreslår at også denne søknaden blir behandla straks og innvilga – og ser det som vedteke.

Andre vararepresentant for Nordland fylke, *Gunnar Skjellvik*, blir innkalla for å møte i permisjonstida. – Det er vedteke.

Gunnar Skjellvik er til stades og vil ta sete.

Val av setjepresidentar

Presidenten: Presidenten vil gjere framlegg om at det blir valt to setjepresidentar for Stortingets møte i dag og for resten av inneverande veke – og ser det som vedteke.

Presidenten vil gjere framlegg om Anders Anundsen og Hans Frode Kielland Asmyhr. – Andre forslag ligg ikkje føre, og Anders Anundsen og Hans Frode Kielland Asmyhr er samrøystes valde som setjepresidentar for Stortingets møte denne veka.

S a k n r. 1 [10:02:47]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende henvendelse fra Tore Sandberg med begjæring om påtale for riksrett mot tre høyesterettsdommere i anledning Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse av 14. oktober 2003 i Fritz Moen-saken (Innst. S. nr. 235 (2007-2008))

Øystein Djupedal (SV) [10:03:30] (ordfører for saken): Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite besluttet 5. februar å åpne sak mot tre høyesterettsdommere. Bakgrunnen var at dommerne, som medlemmer av kjæremålsutvalget, nektet gjenopptakelse av et drap Fritz Moen var uriktig dømt for. En enstemmig komite besluttet å åpne sak på bakgrunn av de påstander som framkom i anmeldelsen fra Tore Sandberg av 18. september 2006, og det faktum at Fritz Moen ble uskyldig dømt for to drap han hadde sonet 18 år for.

Komiteen har gått grundig inn i saken, og har i tillegg til de mange dokumentene som allerede finnes i saken, inn-

hentet svar fra de tre høyesterettsdommerne og innhentet kommentarer fra Tore Sandberg.

Bakgrunnen for kontrollkomiteens behandling gjelder Høyesteretts kjæremålsutvalgs beslutning av 14. oktober 2003 om ikke å gjenoppta ett av de to drapene Fritz Moen uriktig var dømt for og hadde sonet for. Kontrollkomiteens behandling gjelder ikke hele Fritz Moen-saken som sådan og det justismordet han var utsatt for, men kjæremålsutvalgets behandling av gjenoptakelse av saken. Justismordet mot Fritz Moen er trolig et av de groveste som er kjent i norsk rettspleie, og vil for alltid være en skamplett for vårt rettssamfunn.

Fritz Moen ble dømt til 21 års fengsel for drap på to unge kvinner i Trondheim høsten 1976 og høsten 1977 – to drap han ikke hadde begått.

La meg for ordens skyld understreke: De tre høyesterettsdommerne som er anmeldt av Tore Sandberg, har ikke hatt noe med selve justismordet på Fritz Moen å gjøre.

Bakgrunnen for anmeldelsen er at de tre høyesterettsdommerne Magnus Matningsdal, Eilert Stang Lund og Karin Bruzelius i egenskap av medlemmer av Høyesteretts kjæremålsutvalg ikke godkjente gjenoptakelse av den såkalte Torunn-saken.

Det er første gang Stortinget åpner sak etter at det nye riksrettsinstituttet ble endret for noe over et år siden. Jeg skal derfor foreta en grundig gjennomgang av selve saken og behandlingen av den, og videre gjøre rede for flertallets syn og innstilling. Komiteens mindretall vil gjøre rede for sitt syn.

Kjæremålsutvalget aksepterte under tvil gjenoptakelse av den såkalte Sigrid-saken, som førte til at Fritz Moen senere ble frikjent for dette.

Frikjennelsen i Torunn-saken skjedde først etter at en mann på dødsleiet i desember 2005 erkjente å ha begått begge drapene, både på Sigrid Heggheim og på Torunn Finstad. Dette skjedde ca. et halvt år etter at Fritz Moen hadde avgått ved døden.

Det er som sagt første gang Stortinget etter de nye bestemmelsene skal ta stilling til hvorvidt konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende, herunder om Stortingets ansvarskommisjon skal anmodes om å foreta nødvendige undersøkelser for å klarlegge grunnlaget for slikt ansvar, jf. lov om rettergangsmåten i riksrettssaker av 5. februar 1932 nr. 2.

Anmeldelsen fra Sandberg gjelder dommernes behandling av en sentral del av en vitneobservasjon i åstedsområdet og dommernes vurdering av hvorfra vitnet hørte en mann og en kvinne som snakket sammen. Anmeldelsen gjelder straffeloven § 110 første ledd om å handle mot bedre vitende og/eller om å ha vist grov uforstand i tjenesten, jf. straffeloven § 325 nr. 1. Han viser også til ansvarlighetsloven, særlig § 17 punkt c.

Ved Stortingets behandling 20. februar 2007 ble Grunnloven §§ 20, 30, 86 og 87 endret. Det ble også vedtatt endringer i lov 5. februar 1932 nr. 1 om straff for handlinger som påtales ved riksrett, ansvarlighetsloven og i lov 5. februar 1932 nr. 2 om rettergangsmåten i riksrettssaker, riksrettergangsloven. I tillegg ble det gjort endringer i Stortingets forretningsorden.

Etter endringen av Grunnloven § 86 kan det anlegges riksrettssak mot medlemmer av Høyesterett for «strafbart eller andet retstridigt Forhold, naar de have brudt deres konstitutionelle Pligter».

Lov 5. februar 1932 nr. 1 om straff for handlinger som påtales ved riksrett, gir særlige straffebestemmelser for de konstitusjonelt ansvarlige, dvs. høyesterettsdommere, stortingsrepresentanter og statsrådets medlemmer. Straffelovens alminnelige regler supplerer ansvarlighetsloven og gjelder således i tillegg til de forhold som er omhandlet i ansvarlighetsloven, jf. § 1 annet ledd.

Etter ansvarlighetsloven § 17 kan et medlem av Høyesterett straffes med bøter eller fengsel i inntil 10 år dersom vedkommende:

- a) meddeler nogen part råd eller veiledning i en sak som står for Høyesterett eller kan komme inn for Høyesterett,
- b) eller i nogen betenkning, eller innstilling medvirker til noget som er i stridende mot Grunnloven,
- c) eller i sin embedsgjerning for øvrig ved handling eller undlatelse bevirker eller medvirker til noget som er stridende mot Grunnlov eller lovgivning ...»

I utgangspunktet vil alle handlinger foretatt som ledd i en høyesterettsdommers dømmende virksomhet høre inn under Riksrettens arbeidsområde.

Odelstinget vedtok 13. desember 2006 å utsette behandlingen av anmeldelsen fra Tore Sandberg inntil utvalget som var oppnevnt av Regjeringen for å granske strafferettssaken mot Fritz Moen, hadde levert sin innstilling. Jeg kommer tilbake til innholdet i denne.

Ved brev av 2. oktober 2007 oversendte Stortingets presidentskap anmeldelsen til kontroll- og konstitusjonskomiteen, under henvisning til de nye bestemmelsene i Stortingets forretningsordens § 12 annet ledd nr. 10.

La meg så gå inn i sakens realiteter.

Komiteen har i sin innstilling valgt å anonymisere framstillingen av hensyn til de aktuelle vitnene, som er det springende punkt i anmeldelsen. Det samme gjelder for vedleggene til innstillingen.

Vitnet, heretter kalt A, og hans ektefelle, heretter kalt B, forklarte seg for politiet under etterforskningen, men ikke under hovedforhandlingen i lagmannsretten. Aktor frafalt dem som vitner, og forsvareren samtykket til dette, jf. avsnitt 107 i kjennelsen fra kjæremålsutvalget. I avsnitt 121 i kjennelsen er det bemerket at selv om retten har et selvstendig ansvar for sakens opplysning, er forsvarerens standpunkt et viktig moment ved vurderingen av hvilken betydning et bevis har, og dermed for omfanget av bevisførselen.

Sandberg anfører at de tre anmeldte dommerne i kjennelsen

«i realiteten har flyttet As observasjon (hvor lydene/stemmene kom fra) ut av åstedsområdet til tross for at de – under forutsetning av at de har gjort seg kjent med As politiforklaring av 05.10.1977 og Moens begjæring om gjenoptakelse – må ha visst at en slik flytting av observasjonen ut av åstedsområdet ikke er korrekt».

Han viser videre til at kjæremålsutvalgets sitat fra As politiforklaring, avsnitt 115 i kjennelsen, mangler en set-

ning, som etter hans mening gjør at sitatet gir et feilaktig inntrykk av forklaringen sett i sammenheng med kjæremålsutvalgets bemerkning i avsnitt 116. Sandberg har i sin anmeldelse gjengitt utsnitt av vitne As politiforklaring 5. oktober 1977. Høyesterettsdommerne har sitert fra denne i avsnitt 115 i kjennelsen. I avsnittet vises det til at vitnet hørte rop ca. 20 meter før broen, og at ropet ble beskrevet som et «kvinneskrik».

Det jeg nå gjengir, er fra politiforklaringen, og er ikke sitert i avsnitt 115:

«Like før de kom til brua, ca. 20 meter, er det en åpning i trerekken på ca. 5–10 meter. Da de var der, hørte vitnet også rop. I vitnets gangretning ble dette på høyre side.

Dette var et kvinneskrik. Det hørtes ut som et kvin – omtrent som om noen blir kilet – og var ganske kraftig. Deretter hørte de prat. Det hørtes ut som om det var en mann og kvinne som pratet sammen. Det var ikke mulig å skille ut ordene skikkelig. Imidlertid hørtes det ut som om kvinnen sa noe slikt som at «de ser oss» eller lignende. Ut fra dette mener vitnet at det er mulig at kvinnen ikke var trønder idet trønderne sier «dem» og ikke «de». Etter et nytt skrik var det på ny «mumlende» stemmer.

På «mumlingen» å dømme, var ikke situasjonen så alvorlig, og vitnet og hans forlovede gikk videre. De hadde da stanset mellom 1/2 og 1 minutt. For vitnet syntes det som om skrikene og «mumlingen» kom i fra skotthyllbanen som ligger der. Han mener i alle fall at de kom fra den siden av elven (byåsensiden).»

Og her er jeg ved det poenget som er sentralt:

Setningen «I vitnets gangretning ble dette på høyre side» var ikke sitert i kjennelsen. Den manglende setningen går ut på at vitne A mente kvinneskriket kom fra høyre side av stien i hans gangretning, dvs. fra sørsiden av stien. Ut fra kjæremålsutvalgets gjengivelse av As forklaring er det ifølge Sandberg naturlig å trekke den slutning at han mente skriket kom fra nordsiden av stien. Vitne A sa at det hørtes ut som skriket kom fra Skotthyllbanen, og kjæremålsutvalget konstaterer at Skotthyllbanen ligger på nordsiden av stien, jf. avsnitt 116.

I avsnitt 116 i kjennelsen heter det:

«Skotthyllbanen ligger på en grasslette på nordsiden av gangstien og en jernbanelinje som fører over Stavnebroen. Finstad ble funnet på sørsiden – altså på motsatt side av stien.»

Det er på denne bakgrunn komiteen skriver at observasjonene fra vitne A er uriktig og unøyaktig gjengitt i kjæremålsutvalgets kjennelse.

Sandberg viser til at det framgår av en forklaring vitne A har gitt til ham, at A trodde at Skotthyllbanen lå på sørsiden av stien, hvilket altså var feil. I avsnitt 117 i kjæremålsutvalgets kjennelse står det at vitne B, som gikk i følge med A, oppgav nøyaktig samme sted hvor de hørte kvinnestemmen, men hun mente å høre den fra sørsiden av stien. Liket av Torunn Finstad ble funnet på sørsiden.

Tore Sandbergs anmeldelse av 18. september 2006 følger som vedlegg 1 til innstillingen. Anmeldelsen ble som sagt først sendt Odelstinget, ettersom den etter de da gjel-

dende regler etter sitt innhold hørte under Odelstinget som påtalemyndighet.

Sandberg anfører at effekten av kjæremålsutvalgets konklusjon i avsnitt 116 er at As vitneutsagn er uinteressant i forbindelse med drapet på Torunn Finstad, idet observasjonen dermed ville være «flyttet ut» av åstedsområdet. Sandberg viser til bevisanalysen, der fotodokumentasjonen av vitne A entydig viser at vitne A peker rett inn i åstedsområdet sør for gangstien og jernbanelinjen.

Det anføres videre at dersom de tre dommerne hadde begynt sitt sitat fra vitne As politiforklaring en setning tidligere, så kunne dommerne umulig trukket den konklusjon de gjør i avsnitt 116.

Sandberg anfører at det avgjørende må være hvor vitnet A selv mente Skotthyllbanen var. Om dommerne likevel skulle være i tvil om hva vitnet la i uttrykket «Skotthyllbanen», måtte det ifølge Sandberg i så fall være deres plikt å søke dette avklart med vitne A før de trakk sin konklusjon. Det ble ikke gjort.

Sandberg anfører at kjæremålsutvalgets medlemmer har gjort seg skyldige i straffbart forhold, hva enten de har kjent til den manglende setningen fra politiforklaringen og bevisst har utelatt den uten å søke dette avklart med vitnet selv, eller de ikke har kjent til setningen fordi de har unnlatt å sette seg inn i politiforklaringen.

På denne bakgrunn hevder Sandberg at dommerne kan ha overtrådt bestemmelsen i straffeloven § 110 om som dommer å handle mot bedre vitende, eller som embetsmenn å vise grov uforstand i tjenesten, jf. straffeloven § 325 nr. 1. Som sagt viser Sandberg også til ansvarlighetsloven, særlig § 17 punkt c.

I sin anmeldelse begjærer Sandberg de tre høyesterettsdommerne avhørt for å søke avklart om det subjektive skyldkravet er oppfylt.

Så langt anmeldelsen og bakgrunnen for anmeldelsen.

I statsråd 8. september 2006 ble det oppnevnt et utvalg for å granske straffesaken mot Fritz Moen. Utvalget ble ledet av professor Henry John Mæland. Formålet med granskingen var å undersøke hvorfor Moen ble uriktig domfelt, og vurdere behovet for endringer for å forhindre uriktige domfellelser i framtiden. Granskingen skulle omfatte straffesakene mot Fritz Moen fra starten på politiets etterforskning til Borgarting lagmannsrett avsa den siste frifinnelsesdommen 24. august 2006.

Det framgår av utvalgets mandat:

«Også domstolene har vært sentrale i straffesakene mot Fritz Moen. Granskning av uavhengige domstoler av et regjeringsoppnevnt utvalg reiser konstitusjonelle spørsmål som det er behov for å avklare før granskingsmandatet kan ferdigstilles på dette punktet. Justisdepartementet vil snarest foreta de nødvendige avklaringer, og komme tilbake med et tilleggsmandat til utvalget om granskning av domstolene.»

Ved nytt brev av 22. november 2006 ble utvalget gitt et tilleggsmandat. I brevet heter det bl.a.:

«En granskning av domstolenes rolle i Fritz Moen-sakene må ikke fremstå som et forsøk på å overprøve domstolenes avgjørelser i strid med det konstitusjonelle og grunnlovfestede prinsippet om at domstolene

dømmer i siste instans. Det vil i denne sammenheng være av stor betydning om granskingen er rettet mot domstolsavgjørelser som senere er opphevet eller endret innenfor domstolssystemet, eller om granskingen er rettet mot domstolsavgjørelser som fortsatt reelt eller formelt står ved lag. Hensynet til domstolenes selvstendighet veier dessuten generelt tyngre jo kortere tilbake i tid de aktuelle domstolsavgjørelsene ligger. For at man i størst mulig utstrekning skal kunne trekke lærdom av granskingen av straffesakene mot Fritz Moen, er det på den annen side viktig at utvalget gransker domstolenes rolle ved domfellelsen av Fritz Moen i 1978 og 1981 i tillegg til granskingen av politiet, påtalemyndigheten og andre aktørers behandling av sakene. På denne bakgrunn bes utvalget også granske Frostating lagmannsretts behandling av straffesakene mot Fritz Moen frem til domfellelsene i henholdsvis 1978 og 1981.»

Tilleggsmandatet omfattet ikke lagmannsrettens kjennelse av 12. februar 2002 om å nekte gjenopptakelse av begge sakene, og heller ikke Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse av 14. oktober 2003.

Utredningen fra utvalget som gransket straffesaken mot Fritz Moen, NOU 2007:7 Fritz Moen og norsk strafferettspleie, ble lagt fram 25. juni 2007.

I forbindelse med framleggelsen av utredningen uttalte justisminister Knut Storberget:

«Det er ikke mulig å gjøre ugjort den urett som samfunnet begikk mot Moen. Men det påhviler oss som et ansvarlig rettssamfunn å trekke mest mulig lærdom ut av denne saken for å unngå at noe lignende kan skje igjen. Utvalgets rapport viser at det er begått graverende feil som har gitt et graverende resultat.»

I NOU 2007:7 omtales vitnene A og B i flere sammenhenger. Det framgår under punkt 6.2.3, s. 152:

«Tore Sandberg har i sin bevisanalyse fra år 2000 kritisert at vitnene B og A ble frafalt. Ifølge Sandberg gjorde disse vitnene «de mest detaljerte observasjonene – og dermed de observasjoner som ... [var] tette opp mot drapsstedet.»

Utvalget uttaler om vitnestevningen av A og B bl.a.:

«I intervju med A og B har utvalget fått opplyst at de ikke ble stevnet til hovedforhandlingen. Utvalget vet ikke om lensmannen i Porsanger mottok anmodningen, og forsøkte å stevne dem, men legger til grunn at B og A ikke ble stevnet, og at dette var årsaken til at de ble frafalt.

For utvalget reiser dette spørsmål både om politi og påtalemyndighet gjorde en tilstrekkelig innsats for å stevne dem, og om det var forsvarlig under hovedforhandlingen å frafalle dem som vitner.

Utvalget antar at politiet, da innkallingen ble sendt, brukte adressene som var registrert i Folkeregisteret. Tiltalen ble tatt ut 11. april 1978. At stevningen først ble sendt 3. mai, vel fire uker etter, er neppe uvanlig. Den opprinnelige utsendelsen av stevningen må derfor antas å ha vært forsvarlig. Oversendelsen til lensmannen i Porsanger skjedde 15 dager før de skulle avgi forklaring. Normalt skulle dette også være tilstrekkelig til å få dem stevnet. Utvalget har ikke fun-

net forklaringen på hvorfor B og A ikke ble stevnet. Utvalget finner ikke grunnlag for å rette kritikk mot politi og påtalemyndighet for håndteringen av stevningen.

Når disse vitnene ikke var stevnet, sto aktor overfor valget mellom å begjære saken utsatt, eller frafalle vitnene.»

Det var det siste som skjedde.

Det vises avslutningsvis til at utvalget ikke finner vitneforklaringene fra A og B så sentrale at de ville fått nevneverdig betydning for bevisbedømmelsen. Utvalget kan derfor ikke se at det er grunnlag for kritikk mot aktor for å ha frafalt dem.

Det framgår av NOU 2007:7 punkt 4.9.2.2.6 at vitne B i intervju med utvalget har bekreftet sin forklaring under avhørene i 1977 om at hun hørte skrik og stemmer rett nede i skråningen ved gangstien. Observasjonen ble altså ikke knyttet til bueskytterbanen og brinken. Vitne A angav i 1977 ikke nøyaktig hvor han hørte skrik fra. I forbindelse med gjenopptakelsesprosessen har både Sandberg og politiet avhørt vitne A om dette. Sandberg konkluderte med at A hørte lydene fra det «høyaktuelle området». I intervju med granskingsutvalget fortalte vitne A at han hørte lyder fra bueskytterbanen, og at det virket som om det var et stykke fra stien.

Det framgår videre på side 126 i NOU-en:

«Utvalget finner det usikkert om A og B hørte Torunn og drapsmannen (eller noen andre i området), om de hørte to forskjellige personer og hva som ble sagt/hvilke lyder som ble utstøtt. Utvalget finner derfor ikke å kunne tillegge disse vitnenes forklaringer noen vekt ved bedømmelsen av tilståelsens troverdighet.»

I kjæremålsutvalgets kjennelse av 14. oktober 2003 sies det:

«I Sigrid-saken fant Kjæremålsutvalget under tvil at vilkårene for gjenopptagelse etter § 391 nr. 3 ikke var oppfylt, men at vilkårene etter § 392 annet ledd var til stede. Begrunnelsen for det siste var at det var mest sannsynlig at de biologiske spor (sæd og blod) som ble funnet på åstedet, ikke kunne tilbakeføres til Moen. Hvis da ikke de biologiske sporene stammet fra en annen enn gjerningsmannen – noe Kjæremålsutvalget fant svært lite sannsynlig – var det strafferettslige beviskravet ikke oppfylt for Moens vedkommende.»

Det gjaldt altså Sigrid-saken.

I Torunn-saken førte ikke påstanden om gjenopptakelse etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 fram. I forhold til § 392 annet ledd fant kjæremålsutvalget at Moens gjentatte tilståelser i saken samsvarte godt med åstedfunnene. Skulle saken bli gjenopptatt, måtte dette eventuelt skyldes «den tvil om tilståelsens troverdighet som kan ha oppstått ved at dommen i Heggheimsaken tillates gjenopptatt». I denne vurderingen la kjæremålsutvalget vekt på at Moens forklaringer hadde utviklet seg forskjellig i de to sakene, og at forskjellen mellom politiets funn og Moens forklaringer var mindre i Torunn-saken. Kjæremålsutvalget la videre vekt på at Moens situasjon var annerledes i 1980 enn i 1977, ved at han i 1980 allerede var domfelt i Torunn-saken. Tilståelsen i Torunn-saken ble derfor an-

sett å ha større troverdighet, og kravet om gjenopptakelse førte som sagt ikke fram.

I dag vet vi at dette ikke medførte riktighet. Fritz Moen var uskyldig i begge drapene han var dømt for og har sonet for.

Kunnskapen om justismordet kan vi i stor grad takke Tore Sandberg for. Han har lagt ned en utrettelig innsats for å få Fritz Moen frikjent, noe han bidrog sterkt til, og hans bok «Overgrepet», som handler om denne saken, er rystende lesning.

La meg derfor på Stortingets vegne få lov til å takke Sandberg for den innsats han har gjort for å renske Fritz Moen. Det er en innsats det står stor respekt av.

I arbeidet med anmeldelsen har kontrollkomiteen fått påvist at Høyesteretts kjæremålsutvalg i sin kjennelse i Torunn-saken har gitt en misvisende og feilaktig gjengivelse av en vitneobservasjon.

De tre høyesterettsdommerne går i to brev til komiteen langt i å ta selvkritikk, og skriver at avsnittet om denne vitneobservasjonen «kunne ha vært noe utdypet». I et nytt brev skriver de videre at gjengivelsen av vitneobservasjonen har fått en noe «uklar utforming».

Det er hevet over tvil at kjæremålsutvalget har gjengitt vitneobservasjonen unøyaktig. Unøyaktig beskrivelse av et vitneutsagn gir imidlertid ikke i seg selv grunnlag for å reise riksrettssak for brudd på konstitusjonelle plikter.

Denne vitneobservasjonen, som jeg har gått nøye igjennom, ble altså ikke vektlagt av granskingsutvalget som evaluerte Fritz Moen-saken, ei heller i lagmannsrettens behandling eller av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Det er på denne bakgrunn ikke riktig av Stortinget å legge mer vekt på dette vitneutsagnet enn det som er gjort ved tre tidligere behandlinger av saken. Det er også grunnlag for å hevde, slik de tre høyesterettsdommerne skriver i brevet til komiteen, at bevisbildet er sammensatt.

Vi som representerer flertallet, vil bemerke at det er påvist at observasjonene fra vitne A er unøyaktig og uriktig gjengitt i kjæremålsutvalgets kjennelse av 14. oktober 2003, men anser ikke at dette i seg selv gir grunnlag for å reise riksrettssak for brudd på konstitusjonelle plikter.

Vi har på denne bakgrunn kommet til at det ikke foreligger grunnlag for å oversende saken til Stortingets ansvarskommisjon.

Komiteens flertall foreslår derfor å henlegge anmeldelsen av de tre høyesterettsdommerne, og med dette settes sluttstrek for et av de svarteste kapitler i norsk rettshistorie.

La meg likevel understreke: Dommen over Fritz Moen-saken er nådeløs overfor dem som gjorde ham urett. Det er rystende og skremmende at slikt er mulig i en rettsstat. Likevel, selv om Fritz Moen-saken med dagens vedtak er over, sender Stortinget ved dagens behandling et kraftig signal til hele det norske rettssystemet om å trekke lærdom av saken. Det nye riksrettsinstituttet er opprettet for at «brudd på konstitusjonelle plikter» skal og kan få alvorlige følger for dem det angår.

Svein Roald Hansen (A) [10:27:07]: Saksordføreren har gått grundig igjennom komiteens innstilling og begrunnelsen for flertallets forslag til vedtak. La meg også

slutte meg til saksordføreren anerkjennelse av Tore Sandbergs innsats for Fritz Moen. Siden saksordføreren har vært så grundig, vil jeg begrense mitt innlegg til noen vurderinger omkring saken.

Da justisminister Knut Storberget fikk overlevert innstillingen fra Mæland-utvalget, som fikk i oppgave å granske straffesakene mot Fritz Moen, sa han følgende – og jeg siterer fra innstillingen:

«Det er ikke mulig å gjøre ugjort den urett som samfunnet begikk mot Moen. Men det påhviler oss som et ansvarlig rettssamfunn å trekke mest mulig lærdom ut av denne saken for å unngå at noe liknende skal skje igjen.»

Overgrepet mot Fritz Moen er et av de groveste som er kjent i norsk rettspleie. Ifølge granskingsutvalget ble det fra politiets side ikke lagt fram et fullstendig og objektivt bevisbilde for den høyere påtalemyndighet, forsvarer og domstol.

Som utvalget peker på, er nøkkelen til å unngå uriktige domfellelser å sikre at politiet etterlever objektivitetsprinsippet i sin bevisframleggelse. Det var her det sviktet i denne saken, og utvalget foreslo derfor enkelte regelendringer som skal bidra til å sikre en slik etterlevelse.

Det var da Fritz Moen ble dømt for de to drapene i Frostatings lagmannsrett og dommene senere ble stadfestet i Høyesterett, at uretten mot Fritz Moen ble begått.

Anmeldelsen fra Tore Sandberg retter seg mot Høyesteretts kjæremålsutvalg og er begrunnet i at kjæremålsutvalget avsto gjenopptakelse av saken om drapet på Torunn Finstad, mens det sa ja til å gjenoppta saken om drapet på Sigrid Heggheim. Anmeldelsen gjelder bestemmelser som forutsetter at kjæremålsutvalget skal ha «handlet mod bedre Vidende» og/eller «ha vist grov Uforstand i Tjenesten».

Bakgrunnen er at kjæremålsutvalget ikke trengte dypere inn i et av vitnemålene fra Torunn-saken. Behandlingen av dette vitnemålet under rettssaken er grundig gjennomgått av Mæland-utvalget i NOU 2007:7 og gjengitt i innstillingen. Disse vitnene ble ved en feil ikke innkalt til rettssaken i Frostatings lagmannsrett, og Moens forsvarer samtykket i at de kunne frafalles. Utvalget finner ikke grunnlag for å gi lagmannsretten kritikk for dette. Utvalget finner heller ikke denne vitneforklaringen så sentral at den ville fått nevneverdig betydning for bevisbedømmelsen. På denne bakgrunn mener jeg det er åpenbart at en riksrettstiltale mot de tre høyesterettsdommerne i kjæremålsutvalget fordi *de* unnlot å trengte dypere ned i den uklarhet som finnes i dette vitnemålet, ikke vil føre fram. Derfor er det heller ikke riktig å oversende den til Stortingets ansvarskommisjon.

Når dette vitnemålet er vurdert til ikke å kunne ha hatt nevneverdig innvirkning på bevisbedømmelsen i rettssaken, synes det usannsynlig at det ville kunne hatt en avgjørende innvirkning på vurderingene omkring gjenopptakelse. Dette er bakgrunnen for at Arbeiderpartiet i innstillingen står sammen med flertallet om å henlegge saken.

Fremskrittspartiet mener det grunnlag for å ta denne anmeldelsen et skritt videre og sende den til Ansvarskommisjonen. Begrunnelsen ligger i svarbrevet fra de tre høyesterettsdommerne, som setter inn ordet «ukjent» når det

gjelder den mann eller gutt de finner det helt usannsynlig at Torunn Finstad skulle ha slått følge med ned skråningen den skjebnesvangre natten.

Men i kjæremålsutvalgets kjennelse gjøres det ikke noe skille mellom om den Torunn Finstad muligens gikk sammen med, var kjent eller ukjent for henne. Derfor kan dette heller ikke ha vært det avgjørende moment som kunne ha tippet saken i favør av gjenopptakelse.

Uretten som ble begått mot Fritz Moen, er svært alvorlig. Så langt det er mulig å bøte på en slik urett, er dette gjort. Dommene er opphevet, og erstatning er gitt. Lærdommer er trukket og vil forhåpentligvis bidra til at noe liknende ikke gjentar seg.

Det er forståelig at det også kan være et ønske om å stille noen til ansvar. Men ansvaret for uretten hviler ikke på kjæremålsutvalget. Derfor er det riktig å avslutte saken her, slik et bredt flertall foreslår.

Carl I. Hagen (FrP) [10:31:57]: Saksordføreren har gått grundig igjennom hele hendelsesforløpet og saken, og har gitt en grei redegjørelse. Han har takket Tore Sandberg og sagt at justismordet som Fritz Moen ble utsatt for, er en skamplett for vårt rettssystem, og det er jeg helt enig i.

Det som er til ettertanke, er at alle er hjertens enige om at her har det vært begått urett og grovt justismord overfor Fritz Moen, men ingen er straffet for dette. Det har ikke hatt noen disiplinære konsekvenser for noen, så vidt jeg vet. Det har heller ikke vært noen særlig etterforskning. En anmeldelse mot en av polititjenestemennene ble vel henlagt fordi vedkommende var gått av med pensjon. Det har ikke vært gjort noe særlig for å se om noen på en eller annen måte skulle stilles til en eller annen form for ansvar for justismordet. Det er det grunn til også å tenke igjennom.

Slik er det vel også når det gjelder justismordet overfor Liland og, som mange også hevder, overfor Torgersen. Det er en fellesnevner i mange av disse sakene, nemlig en utstrakt motvilje i rettsapparatet, som også Tore Sandberg har møtt i sitt arbeid. Det er noe av det klare som er å finne i hans bok. Så denne velviljen som nå for så vidt veldig mange av oss deler, er ikke noe som har sittet i rettsapparatet – ydmykhet og det å være mottakelige for eventuelt å se på saken på nytt.

Det er den ordinære påtalemyndighet og domstolsapparatet som selvsagt forholder seg til alle de andre impliserte i justismordet overfor Fritz Moen. Det er ikke Stortingets ansvar, det er riksadvokaten og hans systems og den ordinære påtalemyndighet og domstols ansvar.

Denne saken er, som saksordføreren sa, kommet på vårt bord som følge av en anmeldelse fra Tore Sandberg av tre høyesterettsdommere. Når det gjelder høyesterettsdommere og hva de gjør i embetsutøvelsen sin, er det nye systemet slik at det får Stortinget til behandling. Derfor kan vi behandle dette.

I den foreliggende saken er Fremskrittspartiets fraksjon kommet til en annen konklusjon enn flertallet. Saksordføreren nevnte at det ikke var grunnlag for riksrett. Det ble vel også berørt så vidt av Svein Roald Hansen. Det skal ikke Stortinget ta stilling til i dag. Det Stortinget skal

ta stilling til, er om saken på dette stadium skal henlegges, eller om anmeldelsen skal medføre etterforskning. Vi i Fremskrittspartiet mener at det er naturlig at den gjøres til gjenstand for etterforskning. Vi har heller ikke konkludert på noen som helst slags måte om det eventuelt senere hen skulle reises tiltale eller ikke. Men vi synes at det er så pass mange uklarheter at en etterforskning fra Ansvarskommisjonens side der Ansvarskommisjonen fikk stille de relevante spørsmål til de tre høyesterettsdommere, ville gi et mye bedre grunnlag enn det foreliggende for om man skulle gå videre med saken.

Ansvarskommisjonen er også bredt sammensatt, og etter sin etterforskning ville den etter det nye systemet også ha en plikt til å gi en innstilling eller et råd til Stortinget om det skulle reises tiltale, eller om saken burde henlegges. Vi er altså kommet til at vi synes det ville være helt naturlig at Ansvarskommisjonen foretok den etterforskningen og gav det rådet og den innstillingen til Stortinget.

I innstillingen har vi forklart noe av bakgrunnen for dette, bl.a. det som står i brevet datert 19. februar 2008 fra de tre høyesterettsdommere til komiteen:

«Vi aksepterer at avsnitt 116 kan ha fått en noe uklar utforming. Det sentrale for kjæremålsutvalget var imidlertid, som det fremgår av avsnittene 120 og 121, at vi anså det helt usannsynlig at Torunn Finstad om natten skulle ha slått følge med en ukjent mann ned i skråningen ved elva. Spørsmålet om lokalisering av lydene fremsto dermed ikke som relevant i forhold til gjenopptakelsesbegjæringen.»

– Dette er altså dommernes egen fortolkning av den kjennelsen de avgav i 2001 – det er den tolkningen de selv har gitt.

Når vi studerer disse setningene, slår man altså fast at «vi anså det helt usannsynlig at Torunn Finstad om natten skulle ha slått følge med en ukjent mann ned i skråningen ved elva». Jeg har ikke funnet noe sted hvorfor det skulle være så usannsynlig. Hvorfor skulle det være så usannsynlig? Svein Roald Hansen heftet seg opp i dette «ukjent», og det har også jeg nevnt. Hvis vi bytter ut «ukjent» med «kjent», kan man også spørre: Hvorfor skulle det være usannsynlig at Torunn Finstad om natten slo følge med en kjent mann? Det er vel ikke noe unormalt i at hvis man treffer noen man kjenner, eller kanskje har sett en gang før, begynner å snakke sammen når man har vært på fest og sikkert er i godt humør? Det er også vitner som sier at det var en person som fulgte etter den som vitnene tror var Torunn Finstad. Det kan ha vært en hun var sammen med på Studentersamfundet, danset med, og som hun så slår følge med og prater med videre. En slik teori er, etter min oppfatning, meget mer sannsynlig når man de facto vet at Torunn Finstad ble funnet myrdet like i nærheten av det stedet der vitnene A og B refererte at de hadde hørt en mann og en kvinne mumle og snakke sammen – «de ser oss kanskje», som kan tyde på at de ikke ønsket at noen skulle se dem. Da er jo de vitnene helt sentrale. De vitnene viser da sannsynligheten for at det var en mann og en kvinne i den skråningen ikke langt unna der Torunn ble funnet drept, og da ville det selvsagt være en helt annen enn Fritz Moen som kunne

ha begått drapet. Vi vet i senere tid at det ikke var Fritz Moen.

Jeg synes derfor det er litt rart at man på grunn av en helt ubegrunnet og egentlig dårlig fundert teori om at det skulle være usannsynlig at Torunn Finstad om natten skulle ha slått følge med en ukjent mann i skråningen ved elven, når hun de facto ble myrdet ikke langt unna den skråningen hvor vitnene hørte det, ikke vil at man skal gå nærmere inn på dette spørsmålet overfor de tre høyesterettsdommerne fra Ansvarskommisjonens side.

På denne bakgrunn vil jeg ta opp det forslaget som er inntatt i innstillingen, og anmode Stortingets representanter om å tenke nøye gjennom om det ikke vil være naturlig, også som en slags oppreising for Fritz Moen, at Ansvarskommisjonen etterforsker – og jeg legger vekt på kun etterforske – det hendelsesforløpet som jeg har beskrevet, og som også er sentralt i Tore Sandbergs anmeldelse. At man også her henlegger saken, som man gjorde med den tidligere polititjenestemannen, og egentlig viser liten interesse for å finne ut om det kan ha vært begått embetsforsømmelser, synes jeg er litt leit, men det går inn i rekken av det som Tore Sandberg har avdekket i flere saker, i realiteten motstand mot virkelig å foreta de nødvendige etterforskninger og med ydmykhet prøve å rette opp de feil som tidligere er gjort.

Presidenten: Representanten Carl I. Hagen har teke opp det forslaget han refererte til.

Per-Kristian Foss (H) [10:41:12]: Komiteen har besluttet ikke å oversende saken mot de tre høyesterettsdommerne Bruzelius, Matningsdal og Stang Lund til Stortingets ansvarskommisjon. Komiteen valgte likevel på bakgrunn av Tore Sandbergs initiativ for første gang å åpne sak for å ta stilling til hvorvidt konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende, og om Stortingets ansvarskommisjon skal anmodes om å foreta nødvendige undersøkelser for å klarlegge grunnlaget for slikt ansvar.

Jeg oppfatter denne prosessen som en klar erkjennelse av sakens viktighet. Det er sannsynlig at Tore Sandberg tidligere har møtt en slags holdning om at dette ikke interesserer oss, men akkurat den holdningen synes jeg ikke kan rettes mot Stortingets behandling av saken, som har skjedd med aller største alvor og respekt for både Sandbergs innsats og for sakens alvor.

Allerede dette forteller jo mye om sakens alvor. Behandlingen av Fritz Moen er et av de mest alvorlige justismord i Norges historie og kalles med rette en skamplett på vårt rettssamfunn. Det som ikke skal skje, skjedde. Statens myndighetsapparat sviktet, og en uskyldig mann ble dømt for to drap han ikke hadde begått.

I innstillingen fra komiteen gjøres det grundig rede for hvorfor komiteens flertall anser at det ikke foreligger grunnlag for å oversende saken til Stortingets ansvarskommisjon. Jeg slutter meg her til saksordførers redegjørelse, som var grundig og god på dette punkt.

Høyre står sammen med komiteens flertall i å mene at saken nå endelig er behandlet på forsvarlig og grundig vis, ikke bare i Stortinget, men også gjennom Mæland-utval-

gets arbeid og i tillegg det nylig inngåtte forliket mellom staten og Fritz Moens bo.

Jeg vil igjen understreke at vår beslutning ikke skyldes en nedvurdering av sakens alvor, men en helhetsvurdering av hva som faktisk bør kreves for å sette Ansvarskommisjonen i arbeid og eventuelt kunne gjøre konstitusjonelt ansvar gjeldende overfor dommere i Høyesterett. For Høyres del har vi ikke funnet at de tre høyesterettsdommeres utøvelse av sine embeter som medlemmer av kjæremålsutvalget gir grunnlag for å sette Ansvarskommisjonen i arbeid, og sette i gang en prosess som kan føre til riksstretssak for brudd på konstitusjonelle plikter.

Ola T. Lånke (KrF) [10:44:08]: Fritz Moen-saken er blitt en vond og vanskelig sak for vårt rettssystem. De to drapene var grufulle i seg selv. Når vi i tillegg opplever at feil person ble dømt for drapene, er jo saken blitt dobbelt ille.

Jeg tror det er viktig at Stortinget i dag har det riktige utgangspunktet i denne saken, og det har vi vel også erfart så langt at vi har. Vårt skjønn skal kun brukes til å avgjøre om det er tilstrekkelig grunnlag for å igangsette undersøkelser med tanke på en mulig riksstretstiltale mot tre navngitte høyesterettsdommere. Det er derved heller ikke opp til oss å foreta en overprøving av ulike rettsavgjørelser i Fritz Moen-saken, som om vi var en annen og høyere rettsinstans.

Sakens kjerne handler så vidt jeg kan se, i hovedsak om hvorvidt de tre høyesterettsdommerne ved å gå imot gjenopptakelse av Torunn-saken i Høyesteretts kjæremålsutvalg handlet mot bedre vitende. De tre høyesterettsdommerne er anmeldt av Tore Sandberg fordi han mener de ikke gikk grundig nok til verks i å undersøke vitneutsagn fra to personer som hadde hørt stemmer ved åstedet der Torunn ble funnet drept, om lag på det tidspunkt drapet kan ha skjedd. I tråd med det jeg startet med å si, er det ikke opp til oss å foreta en etterprøving av disse vitneutsagnene her. Likevel er det en kjensgjerning at de nevnte utsagn har vært underkjent gjennom hele rettsprosessen, fordi de var ansett som så vidt uklare at de verken alene eller sammenstilt med øvrige vitneutsagn var egnet til å svekke tilliten til anklagedes tilståelse og bidra til frifinnelse. Også det moment at anklagedes forsvarer valgte å se bort fra disse vitneutsagnene, taler i samme retning.

Saksordføreren har i sitt innlegg gjort rede for de ulike sider av saken. Jeg finner ikke grunn til å gå ytterligere i detalj. Både i selve innstillingen og i vedleggene er det gitt supplerende informasjon som bidrar til å opplyse saken.

Det er som kjent første gang etter at den nye riksstrettsordningen ble vedtatt, at kontroll- og konstitusjonskomiteen har åpnet en sak som dette. Fra Kristelig Folkepartis side har vi vurdert saken grundig, ikke minst også i lys av at dette er en slags «prøvesak». Vi har ikke minst valgt å legge vekt på uttalelsene fra granskingsutvalget som ble nedsatt av Regjeringen for å granske Fritz Moen-saken og norsk strafferettspleie. Utvalget, ledet av professor Henry John Mæland, har slått fast at vitneutsagnene fra de to denne saken dreier seg om, ikke ville fått nevneverdig betydning for bevisbedømmelsen og hel-

ler ikke kunne tillegges «noen vekt ved bedømmelsen av tilståelsens troverdighet».

Vi tar også med at heller ikke Gjenopptakelseskommisjonen for straffesaker har nevnt vitneobservasjonen fra vitne A i forbindelse med sin beslutning om å gjenoppta Torunn-saken. Tore Sandberg fortjener, som også andre har understreket, stor honnør for sin innsats i forbindelse med både denne og andre saker.

I anmeldelsen fra Sandberg er det imidlertid framsatt påstand om at de tre dommerne har overtrådt straffeloven ved å ha handlet mot bedre vitende, og som embetsmenn å ha vist grov uforstand i tjenesten. Det er selvsagt alvorlige påstander. Vi kan ikke se at det finnes dokumentasjon som er sterk nok til å underbygge disse påstandene. På ett punkt har riktignok de tre dommerne erkjent at de kunne ha utdypet mer. Det skal ganske godt gjøres å gardere seg mot at det finnes en eller annen svakhet ved en så vidt omfattende saksframstilling. Men det må mer til for å sette i gang en undersøkelse med tanke på en mulig riksrettsprosess. Uansett finnes det ikke sterke holdepunkter for å hevde at dommerne i Høyesterett bevisst har handlet mot bedre vitende.

I denne saken må vi også ta med at vi i dag vet mer enn det kjæremålsutvalget visste da de avgav sin kjennelse i 2003. To år senere, i desember 2005, kom det nemlig opp at en annen person på dødsleiet hadde erkjent å ha begått drapene på begge de to kvinnene. Det var i hovedsak det som førte til at Gjenopptakelseskommisjonen for straffesaker besluttet at Torunn-saken måtte gjenopptas.

Fremskrittspartiets representanter har kommet til motsatt konklusjon i forhold til resten av komiteen. Det må naturligvis respekteres. Partiet hevder at når høyesterettsdommerne avviste å gjenoppta Torunn-saken, har det sannsynligvis kun vært basert på en formodning. Fremskrittspartiet framsetter på sin side en hypotese om at Torunn på vei fra Studentersamfundet den natten kan ha truffet en mann hun kjente, som hun så innlot seg med i en flørt som siden kunne ha ført til voldtekt, som vi også hørte i representanten Hagens innlegg. Jeg har i motsetning til representanten Carl I. Hagen vanskelig for å se at Fremskrittspartiet har bidratt til å sannsynliggjøre denne påstanden. Jeg har også vanskelig for å se at de omtalte vitneobservasjonene kunne ha bidratt til å kaste noe mer lys over saken, selv om Fremskrittspartiets forslag ble spilt inn. Etter vårt syn ville vi derfor være kommet like langt.

Kristelig Folkeparti har konkludert med at det ikke er god nok grunn til å starte et arbeid i Ansvarskommisjonen og derved sette riksrettsapparatet i beredskap. Vi mener at det er svært lite sannsynlig at nye undersøkelser vil avdekke forhold som kan føre til at det vil bli reist sak for riksretten.

Jeg er enig med representanten Hagen i at det i denne omgang bare er snakk om å ta stilling til om vi skal sette i gang etterforskning – naturligvis. Det kan vi heller ikke gjøre – med referanse til representanten Foss' innlegg – uten at vi samtidig har de mulige konsekvensene for øye.

Lars Peder Brekk (Sp) [10:51:13]: Også jeg vil takke saksordføreren for en grundig gjennomgang av sakens

realiteter, slik de framstår i ettertid og etter en grundig behandling i komiteen.

Dette er første gang Stortinget etter den nye bestemmelsen skal ta stilling til hvorvidt konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende, herunder om Stortingets ansvarskommisjon skal anmodes om å foreta nødvendige undersøkelser for å klarlegge grunnlaget for slikt ansvar. Det vises da til lov om rettergangsmåten i riksrettssaker av 5. februar 1932 nr. 2.

Bakgrunnen for anmeldelsen fra Tore Sandberg av 18. september 2006 var at de tre høyesterettsdommerne Magnus Matningsdal, Eilert Stang Lund og Karin Bruzelius i egenskap av medlemmer av Høyesteretts kjæremålsutvalg den 14. oktober 2003 avsa kjennelse om å nekte gjenopptakelse av Torunn-saken. Sandberg mener kjæremålsutvalgets medlemmer har gjort seg skyldig i straffbare forhold som følge av dommernes behandling av en sentral del av en observasjon fra et vitne, som også flere av representantene har vært inne på i sine innlegg her i dag.

Komiteen besluttet å åpne sak med bakgrunn i de påstandene som framkom i anmeldelsen fra Tore Sandberg, og det faktum at Fritz Moen ble uskyldig dømt for to drap som han sonet 18 år for. Justismordet på Fritz Moen er et av de groveste som er kjent i norsk rettspleie, og vil for alltid være en skamplet på vårt rettsamfunn.

Fritz Moen ble frikjent for drapet i sivilsaken etter sonet straff. Frifinnelsen for drapet i Torunn-saken skjedde etter at Fritz Moen hadde avgått ved døden 28. mars 2005. Hovedgrunnen til frifinnelsen var at en mann på dødsleiet i desember 2005 erkjente å ha begått drapene på de to kvinnene Sigrid Heggheim og Torunn Finstad.

Som nevnt har saksordføreren gått grundig igjennom sakens realiteter, slik flertallet ser det. Jeg skal ikke gjenta argumentene, jeg har bare lyst til å slutte meg til den ros flere har gitt Tore Sandberg for det arbeidet han har gjort i denne saken. Jeg mener at komiteen har foretatt en grundig gjennomgang av sakens realiteter og gjort en riktig vurdering, nemlig at det ikke foreligger grunnlag for å oversende saken til Stortingets ansvarskommisjon. Det er noe Senterpartiet støtter.

Trine Skei Grande (V) [10:53:51]: Venstre er ikke representert i komiteen, derfor har jeg lyst til å komme med noen ord. Jeg synes saksordføreren hadde en veldig grundig og fin gjennomgang, og Venstre støtter flertallet i komiteen og deres vurdering.

Selvfølger er dette en veldig alvorlig skamlett, ja, det er på en måte rettsstatens mareritt når slike ting skjer. Det er derfor Tore Sandbergs rolle er så fantastisk, men det viser også at vi alle som enkeltborgere i et samfunn faktisk er ansvarlige, fra toppen og helt ned til det å være et vitne eller det å være en medborger, for å kjempe mot at slike ting skjer. Det er det det er snakk om. Når man bygger en nasjon og en rettsstat sammen, er det faktisk et felles ansvar.

Det er ett aspekt som ikke har vært med i denne debatten, men som jeg synes man har lært mye av. Jeg har snakket med politifolk som sier at avhørene i Fritz Moen-

saken i læreboka for politifolk nå brukes som et mareritt-eksempel på hvordan det ikke skal gjøres.

Det er mange som har lært mye av dette. Men det er enda et aspekt som jeg syns at vi ikke har løftet fram, men som er et stort aspekt i samfunnet, og det handler om retts-sikkerheten til dem som har ulike handikap. Det er klart at handikapedet her har medvirket til den uretten som faktisk har skjedd. Det handler om rettssikkerheten man bygger opp i et samfunn – at man tar en ekstra runde, at man har en ekstra sikkerhet, at man har et ekstra aspekt knyttet til det at man har et handikap. Vi snakker om rettigheter for folk med funksjonshemninger. På denne talerstol bryr vi oss mye om rettighetene til alle dem som er stand til å uttrykke hva de har behov for, men vi er nok ikke alltid like gode til å sikre rettssikkerhet for og rettigheter til alle dem som ikke er i stand til å uttrykke det.

Jeg tror at den norske rettsstaten har lært mye av denne saken. Det er sjølsagt en lærdom vi skulle ha ønsket at vi hadde fått på andre måter, men fordi det fins aktive borgere som Tore Sandberg, får vi gjort noe rett igjen. Vi får i det minste evnen til å si unnskyld som rettsstat.

Øystein Djupedal (SV) [10:56:45]: La meg avslutningsvis knytte noen kommentarer til dette som jo er en historisk dag i Stortinget. Det er altså første gang Stortinget behandler en eventuell oversendelse til Ansvarskommisjonen og starten på en eventuell riksstretssak.

Den behandlingen kontroll- og konstitusjonskomiteen har gitt saken, har vært grundig og omfattende, noe som også reflekteres i innstillingen. Det at det er ulikt syn i komiteen, svekker ikke sakens behandling som sådan. Jeg mener at vi som representerer flertallet, har gode begrunnelser for at vi har gjort som vi har gjort. Men det kan selvfølgelig ses på en annen måte, det er jo det som er politikk. Hagen har gjort rede for mindretallets syn.

La meg bare understreke at da kontroll- og konstitusjonskomiteen besluttet å åpne sak, var ikke konklusjonen gitt. Man åpnet sak for å se om saken i seg selv var slik at man skulle sende den videre til Ansvarskommisjonen. Gjennom behandlingen i komiteen kom flertallet til at det ikke var grunnlag for det.

La meg understreke hva som er det springende punkt. Det er vitneobservasjonen til vitnene A og B, som Sandberg vektlegger i sin anmeldelse. Realiteten er at vitnene A og B har – og det understreker også høyesterettsdommerne – noe ulikt syn på hvor de hørte stemmene komme fra. Det framgår også av sitatet fra vitneobservasjonen. Tre ulike instanser har altså vurdert denne vitneobservasjonen fra vitnene A og B. De ble ikke kalt inn til hovedforhandlingene i lagmannsretten. Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker har ikke vektlagt dette. Heller ikke Mæland-utvalget, som har gjennomgått saken meget grundig, har vektlagt vitnene A og B, annet enn på den måten jeg siterte i mitt hovedinnlegg. Det vil etter min vurdering og etter Stortingets flertalls vurdering være svært vanskelig å tillegge vitnene A og B større betydning enn det de har fått i tre svært grundige behandlinger av saken.

Det som likevel gjenstår etter dagens behandling – og det er kanskje det som er det viktigste og kanskje det mest

historiske – for uavhengig av hvilken konklusjon Stortinget i dag hadde ramlet ned på, ville man aldri ha klart å gjøre godt igjen den urett som er gjort mot Fritz Moen – det er at samfunnet har sagt unnskyld. Vi gir Sandberg honnør og ære for den flotte jobben han har gjort med å frikjenne Fritz Moen. Justisministeren har bedt om unnskyldning, og Fritz Moens bo har fått 20 mill. kr som en liten oppreisning for den urett som er begått. Men det at Stortinget underkaster denne anmeldelsen en så grundig behandling, gir et veldig tydelig signal til Høyesterett og til vårt rettssamfunn om at det som skjedde i Fritz Moen-saken, aldri må skje igjen, og at man faktisk står ansvarlig overfor både Stortinget og det norske samfunn hvis man begår den typen urett. Det er i dagens behandling første gang man gjennom det nye riksstrettsinstituttet behandler denne typen spørsmål, men man skal ikke undergå at dette legges merke til i de kretser som skal legge merke til det. Det vil bety at man ved framtidige kjæremålsbehandlinger selvfølgelig vil måtte være ytterst nøye, og det samme vil gjelde alle tenkelige rettsprosesser der høyesterettsdommere er involvert. I så måte vil dagens behandling av Fritz Moen-saken – det er den siste behandlingen av denne saken, det betyr at saken nå henlegges – og den langsiktige effekten av at vi har behandlet saken så grundig, merkes i det norske rettssamfunnet i kommende generasjoner, simpelthen fordi det var i dag man startet og faktisk hadde en reell behandling av riksstrettsinstituttet overfor Høyesterett og dets dommere. Det vil ha langsiktig og positiv betydning for vårt rettssamfunn.

Jeg anbefaler komiteens flertallsinnstilling, som går ut på at saken henlegges.

Carl I. Hagen (FrP) [11:01:48]: Jeg vil gjerne slutte meg til saksordførerens håp om at behandlingen av denne saken vil få konsekvenser i den forstand at rettsapparatet, både høyesterettsdommerne og alle andre, merker seg behandlingen og det sterke ønsket om at man ikke skal ha saker tilsvarende Fritz Moen-saken. Jeg er noe usikker på om det faktisk vil bli oppfattet slik, i og med at man ikke handler. Flere av talerne har sagt at de er imot undersøkelser, fordi undersøkelserne ikke vil avdekke noe. Jeg trodde faktisk det var slik at undersøkelser blir iverksatt for å finne ut om det er noe å avdekke. Det vil jo alltid være slik at det virker noe rart hvis man skal la være å foreta undersøkelser, granskinger og vurderinger fordi man på forhånd har konkludert.

Saksordføreren nevnte også at man ved tre tidligere behandlinger, altså bl.a. domstoler, granskingsutvalg osv., har undersøkt og vurdert disse vitneutsagnene, og har konkludert med at det liksom ikke er så viktig. Vel, det at andre har konkludert slik, er vel ikke noen unnskyldning for Stortinget. Hvis man konkluderer på samme måte bare fordi andre har gjort det, føler man det jo slik at hvis andre gjør feil, skal man selv kunne gjøre nøyaktig de samme feilene, uten egentlig å ha noe ansvar. Det er fremdeles slik at ingen er stilt til ansvar for justismordene overfor Fritz Moen. Det har ikke fått konsekvenser for noen.

Og når det gjelder rettsapparatet og rettssystemet, vir-

ker det ikke – på meg i hvert fall, som en utenforstående – som om det har slått inn i systemene at man skal være ydmyk overfor mulige justismord, og at man bør være åpen for å kunne se på saker på nytt – igjen f.eks. Torgersensaken, hvor man innbitt holder fast på at intet skal gjenopp- tas. Holdningen som jeg mener å fornemme at vi møter fra rettsapparatet, også gjennom boken til Tore Sandberg, og i Liland-saken og andre saker, er at vi gjør pr. definisjon ikke feil, og vær så snill, vi skal ikke ha noen som går oss etter i sømmene. Man dekker kanskje litt over hverandre og har den holdning at her gjøres det ikke feil, og man motarbeider aktivt i realiteten dem som gjerne vil finne ut om feil er begått. Og jeg beklager å måtte si det, men jeg føler at det er det samme som kommer hit til salen, i Stortinget – en masse fine ord, men å sette i gang undersøkelser og gi mulighet for avhør og kartlegging sier altså flertallet nei til. Fremskrittspartiet synes det ville vært helt naturlig at Stortingets ansvarskommisjon hadde fått det oppdraget. Så vidt jeg har forstått, har heller ikke Tore Sandberg konkludert med at det bør reises riksrettssak. Han har heller ikke sagt at høyesterettsdommerne har foretatt noe straffbart, han har bedt om undersøkelse av dette. Og etterforskningen som Ansvarskommisjonen burde vært igangsatt med, ville vært et langt bedre grunnlag for Stortingets avgjørelse med hensyn til om saken skulle henlegges, eller om det skulle tas ut tiltale.

A n d e r s A n u n d s e n hadde her overtatt president- plassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 3378)

S a k n r. 2 [11:05:27]

Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til kultur- og kirkeministeren:

«Fredag 4. april ble slutten av en årelang byggeprosess markert med en nøkkelseremoni i det nye og imponerende operabygget i Bjørvika. Det har vært bred enighet om satsingen på et nytt operabygg i Bjørvika, men samtidig har det vært en sterk bevissthet rundt at det nye bygget også skal innebære en forsterket satsing på ny operakunst, både norsk og internasjonal. Senest i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for inneværende år la flertallet i familie- og kulturkomiteen til grunn i sin budsjettinnstilling at man ville få se «ytterligere nyskaping og utvikling av ny opera». I budsjettinnstillingen fra foregående år understreket flertallet viktigheten av «nyskaping med hensyn til operaen som kunstuttrykk».

På hvilken måte vil statsråden bidra til en slik satsing, og sikre at operabygget i Bjørvika fylles med ny og nyskapende opera?»

Trine Skei Grande (V) [11:06:46]: Da jeg forberedte meg på denne interpellasjonsdebatten, tok jeg meg tid til å gå gjennom mitt eget klipparkiv over Operaen de siste ti årene. Det var mange debatter, og det var mange for-

utanelser om hva som skulle gå bra, og hva som skulle gå dårlig. Men nå er det vel på tide at vi gjør som når man har opplevd en fødsel, vurderer resultatet og ikke prosessen. For det har jo blitt fantastisk flott, slik at man nesten tok til tårene på åpningsdagen. Og det er mange som har gjort en fantastisk jobb, fra her i denne sal og helt ned til dem som har sørget for at en slik konstruksjon kan stå på et så vanskelig sted. Bortsett fra en liten skandale, med en litt overivrig geolog som heldigvis tok feil, har det vært en lite skandalebefengt prosess. Det er kanskje et av de første byggene i norgeshistorien som staten har bygd i Oslo, som har blitt slik som det var tenkt. Hvis man tar Stortinget, regjeringskvartalet, Slottet eller hva det skulle være, har man alltid begynt å spare når man kom halvveis, slik at det ikke har blitt slik som det egentlig var tenkt.

Men det gikk veldig fort. Jeg skal komme litt tilbake til at det kanskje gikk litt for fort.

Interessen for opera er jo i ferd med å øke. Folk har lyst til å gå i operaen. Folk har lyst til å oppleve den nye salen og det nye huset. Da er det viktig at man tilbyr alt, fra det lette, operette- og musikalverdenen, til det litt mer vanskelig tilgjengelige som man kanskje må strekke seg litt mot. Vi har bygd en ramme rundt mange nye muligheter, og mange nye tekniske muligheter. Vi har et ansvar, mener jeg, for å utvide det momentum vi faktisk har historisk for å få interessen for musikkscenekunst til å øke, og for å optimalisere den gevinsten som ligger i at vi har en fantastisk, moderne scene, med veldig moderne utstyr, kanskje den mest moderne i verden, der både kor, ballett, orkester og operakompani skal få lov til å utfolde seg.

En av de mer spennende tingene er at vi nå plutselig har en opera med en scene 2. Det betyr at vi har muligheten til å ha mindre oppsetninger. Det meste av det som skjer av nyskaping og nykomponering på norsk, spesielt av norske kunstnere, skjer i Scene 2-format, for det å skrive til stort operaformat er en ganske stor prosess. Det er derfor viktig at vi bruker det momentum, og at scenekunsten blir utviklet ikke bare ved at man tar gamle svisker og putter ny regi oppå. Det er ikke bare flotte norske regissører vi skal ha. Vi skal også ha et nytt innhold.

Min utfordring til statsråden er at vi kanskje bør tenke litt mer når det gjelder denne kunstformen, som vi har tenkt når det gjelder kino- og filmproduksjon. Det å skrive en ny norsk operaoppsetning tar opptil tre–fire år i produksjonstid. Det begynner å likne mer og mer på store filmoppsetninger, store kinooppsetninger. Da er det også et teknisk håndverk som ligger her, knyttet til opplæring og til muligheten for å bruke de mulighetene som ligger der.

Det har vært reist kritikk fra komponistene, og forholdet mellom komponister og opera virker ikke å være på topp. Det er et ansvar som vi må ta også politisk for å se hva vi kan bidra med. I år 2000 var det ni nye norske operaer som ble satt opp på landsbasis, og nå er vi nede i et par–tre. Mye av nyskapingen skjer på regionalt nivå. Det skjer veldig mye spennende rundt på de regionale musikkteaterscenene. Det skjer veldig mye spennende også når det gjelder det å bruke turné, både for å få profesjonelle ut og for å vise fram de amatør-profesjonelle forestillin-

gene som er der. Litt av konseptet i norsk kultur har all-tid vært i brytinga amatør–profesjonell. Mye som har blitt skapt som vi er veldig stolte av i norsk kulturliv, ligger akkurat i brytinga mellom profesjonell og amatør, det å ta de aller, aller beste til å jobbe sammen med dem som gjør det bare fordi det er gøy. Mye av det handler om rekruttering, ikke bare det å rekruttere publikum, men også å rekruttere topp kunstnere. Det er klart at den spilltradisjonen som vi har rundt omkring i Norge, har skapt mange flotte skuespillere, skuespillere vi kanskje ikke hadde sett hvis det ikke hadde vært for et veldig aktivt amatørteatermiljø rundt omkring i landet, som sørger for at flere syns det er morsomt å gå på teater, at flere er opptatt av teater, men også for at flere blir de aller, aller beste på teater. Den tankegangen er det viktig at vi overfører til opera og til musikkscenekunsten, slik at vi bruker de regionale enhetene for å rekruttere publikum, for å rekruttere topper, men også til nyskaping, det å skape nye ideer, slik at man får en optimal ressursbruk.

Så holder det på å skje noe spennende akkurat på dette feltet som jeg tror man kanskje ikke hadde forutsett med den digitale tidsalderen. Det er det at vi med digitale hjelpemidler kan drive med turnéer, ja, vi kan faktisk med digitale virkemidler sørge for at mange rundt omkring i landet kan være på den samme premieren samtidig på operascenen ved at man kan overføre digitalt, enten ved at vi kan kople inn Den Norske Opera, oppleve en premiere på The Mets, eller ved at Den Norske Operas premiere kan bringes rundt omkring i landet. Det åpner teknologien for nå, og det syns jeg er en spennende måte å tenke på når det gjelder å bringe opera ut til folket.

Jeg har en utfordring til statsråden – jeg har aldri hatt en interpellasjon til denne statsråden før, så jeg er litt spent på hvordan det går, men jeg gleder meg veldig. Mulighetene framover er at vi overfører filmproduksjonstankegangen med hensyn til langsiktighet. I dag er vi veldig avhengige av sjefene i systemet som skal initiere nye produksjoner, men kanskje bør vi tenke både fond og filmproduksjon når det gjelder langsiktighet.

Så er det også en utfordring at vi har det forholdet vi har mellom norske komponister og en så viktig scene. Den skal være et mål for norske komponister, dette er en scene man strekker seg mot, man ønsker seg til, og som man føler at man er i en reell konkurranse for å komme til, ikke at man føler det er liten interesse for å komme til den scenen. Det er et forhold som vi som politikere har et ansvar for skal bli bedre. Det momentum som vi har skapt med dette bygget, mener jeg forplikter til å fullføre innholdet og til å tenke gjennom hva det er vi kan legge til rette for å gjøre denne scenen så spennende som overhodet mulig, ikke bare for norsk publikum, men også for internasjonalt publikum, slik at dette ikke bare blir et sted å titte på og drikke kaffe, men et sted der man virkelig kjemper for å få billetter også til scenen.

Da jeg var lærer i videregående, hadde jeg en gang med meg 30 16–17-åringer i Operaen. Det var ikke fordi de hadde så veldig lyst, men fordi det jo var kult å ha vært der. Det opplevde jeg var å åpne en ny verden for en aldersgruppe som ellers kanskje ikke hadde gått i Operaen.

At den veldig tunge hardrocken i bussen ned fra Trøndelag til Oslo var skiftet ut med og «Tosca» og «Tårnarien» på veien tilbake, var en stor opplevelse for en liten lærer.

Jeg tror veldig mange flere kan få oppleve at det åpnes en ny verden, en ny kulturverden, men da må det momentum holdes at vi har en ny og spennende scene, med utrolig mange muligheter. Så må vi sørge for å bruke alle de virkemidlene vi har, for å legge til rette for at flest mulig skal komme og se på, og for at de beste komponistene skal strekke seg etter dette som et sted der de virkelig vil oppføre sin kunst.

Statsråd Trond Giske [11:16:14]: Jeg synes det er flott at interpellanten tar initiativ til en diskusjon om operapolitikk. Det har vært noen runder i denne salen om hva vi i Stortinget, og som kulturpolitikere, skal blande oss borti, men jeg føler nå at vi er mer på linje enn vi har vært tidligere. Dette er kulturpolitikk. Selv om det handler om repertoarvalg og nyskaping, er det ting som angår oss politikere.

Det aller viktigste for å legge til rette for nyskaping og utvikling av en kunstform er ressurser. Regjeringen har gjennom Kulturløftet økt statstilskuddet til Operaen betydelig og dermed gitt rom for en satsing på utvikling av den kunstneriske kvaliteten. I 2005, da vi overtok, var tilskuddet til Den Norske Opera på 239 mill. kr, i 2008 er dette økt med formidable 107 mill. kr til vel 346 mill. kr, dvs. en økning på over 44 pst. Det er en veldig satsing på et kulturbudsjett.

I statsbudsjettet er det lagt vekt på at det skal skapes, produseres og framføres nye norske operaer, og i tilskuddsbrevet til Den Norske Opera for 2008 er punkt 2 under Hovedmål å «fremme kunstnerisk utvikling og fornyelse».

Det er bred enighet om at vi skal drive kulturpolitikk etter prinsippet om armlengdes avstand. Repertoarvalg, initiativ til bestillingsverk og valg av oppsetningsmodeller er derfor mest av alt ansvaret til Operaens kunstneriske ledelse.

Opera i Norge er dessuten noe mer enn bare Operaen i Bjørvika. Kultur- og kirke departementet gir for 2008 tilskudd til ni region- og distriktsoperavirksomheter fra Kristiansand i sør til Tromsø i nord. Her skjer det mye spennende. Prosjektet AdOpera!, med midler fra Norsk kulturråd, har omfattet bredt sammensatte operaproduksjonsmiljøer i flere fylker.

Jeg vil for øvrig presisere at nyskapende opera også er å sette opp allerede skrevne operaer på en ny måte. Det er viktig å finne en balanse mellom nye operaer og nyoppsetninger av allerede kjente verk. De eldre verkene mister ikke sin verdi bare fordi det er lenge siden de ble skrevet. Uten operaverk av Mozart, Verdi, Wagner og Puccini ville det antakelig ikke blitt så mye interesse for opera i Norge og rundt omkring i verden.

Mitt mål for Operaen er at den skal favne vidt og nå nye publikumsgrupper. Det klarer vi best ved å tilby både nye stykker, gamle stykker i ny versjon og tradisjonelle oppsetninger.

Som kjent skulle den nyskrevne norske operaen «Jorden rundt på 80 dager» markere selve operaåpningen. For-

sinket leveranse fra underleverandører av sceneutstyr førte til at denne forestillingen måtte utsettes. Det var det umulig å få gjort noe med, men operaen er skrevet, og den vil vises i Bjørvika, om enn forsinket.

Så må jeg også si at man i kritikken av at operaen ikke er nyskappende nok, eller at man ikke har nok nye oppsetninger, glemmer at dette er et hus for to kunstformer. Det er opera, men det er også ballett. Vi har til og med skiftet navn på institusjonen til Den Norske Opera & Ballett, og Nasjonalballetten utgjør en likeverdig del av dette huset. Her ser vi mange nyoppsetninger og mange norgespremierer, sågar noen verdenspremierer, framført med meget høy kunstnerisk kvalitet.

Operaen har siden 1958 og fram til i dag kun hatt én sal, med ganske begrensede muligheter når det gjaldt repertoarvalg. Operaen har derfor i mange år i vesentlig grad bygd sitt program rundt det klassiske kjernerepertoaret. I vårt nye operahus' første sesong, 2008–2009, skal det framføres 14 operaer, derav 5 samtidsverk. Sammenlignet med de ledende europeiske operahus, som vi nå har ambisjoner om å komme på høyde med, plasserer institusjonen seg allerede i denne sesongen godt over gjennomsnittet når det gjelder andelen samtidsoperaer.

Den Norske Opera har som mål at antallet forestillinger skal fordobles i forhold til tidligere, fra 150 til 300, og at også publikumstallet skal fordobles. Vi får nå en scene 2, som gir muligheter for en større produksjon, og også kanskje mer eksperimentell kunst. Jeg tror at dette huset virkelig vil føre til en kvalitetsutvikling, nyskaping og utvikling av norsk opera.

Når det gjelder norske komponister og librettister, tar Den Norske Opera & Ballett sikte på et forpliktende utviklingsarbeid finansiert med øremerkede midler. Forutsetningen skal være at de prosjektene som inviteres med, også forventes å bli oppført. Jeg mener at dette må ligge til den kunstneriske ledelsen i Operaen.

Sammenligningen med film halter litt, av flere grunner. Det å skrive en opera er jo bare en del av en svær produksjon, akkurat som det å skrive et manus til en film er en del av en svær produksjon. Men i motsetning til film, hvor vi har mange uavhengige produsenter, som lager sine filmer uavhengig av hverandre, har vi først og fremst én nasjonal operascene, og så har vi de regionale scenene rundt omkring i landet. Så her må vi bruke noen andre virkemidler. Men vi skal bidra til utvikling, og vi skal bidra til kvalitetsheving.

Trine Skei Grande (V) [11:22:39]: La meg få begynne med å kommentere det med balletten, som jeg også sa selvfølgelig har en plass. Etter mitt syn er kanskje ballett, eller hele dansekunstområdet, i Norge i dag et av de mer spennende områdene når det gjelder nyskaping. Det skjer utrolig mye nyskaping på hele dansekunstområdet – ikke bare knyttet til balletten, men også knyttet til mange av de andre dansemiljøene vi har. Jeg kunne ha sagt mye om det, men jeg tror det er i ferd med å skje noe revolusjonerende når det gjelder dans – når noen kommer til å se på oss i et litt lengre perspektiv.

Selvfølgelig skal man sette opp Puccini. Det ville ha

vært meningsløst å ha en opera uten Puccini. Men det at man skal ha et bredt spekter, det at man skal ha en stor mulighet for også å kunne strekke seg mot nye og spennende områder, er veldig viktig. Det handler ikke om å blande seg borti repertoarvalg, det handler om å legge et grunnlag. Og grunnlaget for min interpellasjon var at organisasjonen for komponister her i landet ikke virker fornøyd med den måten man har samarbeidsrelasjoner på. Så kanskje var det en måte å se på om vi kunne skape en politikk for å få bedre samarbeidsrelasjoner.

Så hører jeg at statsråden sier at alt i hop er fint og flott. Jeg er enig med statsråden i at vi har brukt mer penger, men jeg vil vel kanskje sette spørsmålsteget ved om de pengene egentlig er gått til nyproduksjoner på samme måte. Dette huset kom med en del tekniske utfordringer som gjør at vi også tok på oss en større prislapp når det gjaldt drift – så klart, når vi gikk inn for å ha den mest moderne scenen i verden. Jeg er litt redd for at vi nå kaster bort alle pengene våre på å bli optimalt gode på teknikk, uten at vi bruker like mye på innholdet. Sjøl om den kunstneriske ledelsen selvfølgelig må ligge til ledelsen av Operaen, er det også veldig mye som skjer med hensyn til kunstnerisk ledelse i de regionale operaene. Der skjer det veldig mye nyskaping og nykomponering. Hvordan man skal bringe det også til en nasjonal scene, følte jeg heller ikke at statsråden hadde noe svar på. Jeg er bekymret når man opplever at en kunst- art egentlig er litt monopolisert som den opptrer i dag, og at vi da legger alt ansvaret for utvikling på området der. Kanskje burde vi også ha sørget for at vi stimulerte til den nyskapinga rundt omkring også på de regionale scenene. Eller kanskje burde vi ha sørget for at det fantes en finansiering eller en fondsstruktur som gjorde det mulig å få til et spleiselag mellom både Operaen, organisasjonene og de regionale operaene. Men jeg oppfattet statsråden slik at han syntes at alt var perfekt. Jeg vil utfordre ham til å si om vi har de rette finansieringsordningene til å stimulere til nyskaping også regionalt.

Statsråd Trond Giske [11:25:59]: Det er veldig mye som er bra, men å si at det er perfekt, vil være å gå for langt til og med om Regjeringens kulturpolitikk. Men det er ikke noen tvil om at Kulturløftet, som jeg tror Trine Skei Grande i hemmelige stunder egentlig er veldig glad for, har ført til et løft for Den Norske Opera, for distriktsoperaen, og ikke minst for det representanten snakket om, dansen. Vi har åpnet Dansens Hus, vi har løftet Nasjonalballetten, vi har innført en egen støtteordning for dans under Kulturrådet, slik at her har vi virkelig bidratt til det løftet som nå skjer. Og det er helt riktig: Det skjer veldig mye spennende.

Jeg mener at det ikke er vår oppgave å gå inn i de enkelte bestillingene til Den Norske Opera. Det vi kan gjøre, er å legge til rette med ressurser, med infrastruktur og med gode samarbeidsformer og støtteordninger. Vi får rikelig anledning til å diskutere dette i den varslede stortingsmeldingen om scenekunst som Regjeringen kommer til å legge fram om ganske kort tid. Der vil både dans og opera bli behandlet, og her går det også an å diskutere samarbeidsformene mellom regionoperaen og Den Norske

Opera, hvordan man kan overføre den kompetansen som nå bygges opp i hovedstaden, til distriktsoperaen, og hvordan man kanskje kan samarbeide om ulike produksjoner og nyskapingar. Så det kommer vi i rikelig monn tilbake til.

Tove Karoline Knutsen (A) [11:27:37]: Som det ble sagt i representanten Skei Grandes interpellasjon, og fulgt opp av kulturministeren: Vi har fått et praktbygg av en ny opera. Det er fantastisk. De av oss som fikk være med på åpninga av Operaen den 12. april, fikk også oppleve en mangfoldig åpningsforestilling i en hovedsal med en helt eksepsjonell akustikk. Det lover godt for de kunstneriske opplevelsene mange mennesker skal ha i Operaen i årene framover.

Det framføres opera og ballett i både nye og eldre operahus verden over. Innenfor ballett skjer det stadig mange nyoppsetninger med eksperimentelle former for uttrykk, i tillegg til det klassiske ballettrepertoaret. Innenfor opera har vel de fleste inntrykk av at det er kjernerepertoaret med stykker fra 1700- og 1800-tallet som er det mest vanlige, og kanskje det som er mest elsket av publikum. Samtidig er det verdt å nevne at flere av disse oppsetningene skjer med dristige regigrep som setter fortellingene inn i nye sammenhenger og gir publikum nye og annerledes opplevelser. Mange vil huske Den Norske Operas versjon av «Trylleflyten» for en tid tilbake, der en iscenesatte et svært vellykket møte mellom Mozart og folkemusikkutøvere. Samtidig komponeres og framføres det også nyskrevne operaer i et samtidsmusikalsk uttrykk både her heime og internasjonalt. Det blir derfor interessant å se hvordan dette ivaretas av den nye operaen når hovedscene og b-scene skal programmeres i tida framover, for det er, som statsråden sa, Operaens kunstneriske ledelse som må ta de endelige avgjørelsene her.

Interpellanten utfordrer kulturministeren til å bidra til at Operaen kan utvikle et nytt repertoar for en ny tid. Det er bra. Statsråden har et godt svar på den utfordringa: Regjeringa har økt bevilgningene til Den Norske Opera med over 100 mill. kr på tre år, dvs. en økning på over 44 pst. Det er den beste måten å gi Operaen repertoarmessig armslag på. Operaen har, som det er blitt sagt her, to scener og dermed en fin mulighet til å utprøve nye uttrykk og oppsetninger. Ikke minst vil det vil bli en utfordring både for operahuset her heime og operaene internasjonalt å søke å utvikle nye musikkdramatiske former innen mange ulike sjangere av samtidsmusikken. Jeg kan f.eks. tenke meg at det kunne være umåtelig spennende om Den Norske Opera kunne la seg inspirere av de heilt nye kulturuttrykkene fra andre og mer fjerntliggende strøk som er kommet hit med mennesker som har slått seg ned her i landet. I en internasjonal verden blir vi stadig mer fortrolig med det som i utgangspunktet var uvante kunstformer og kulturuttrykk. Vi er etter hvert blitt mer dristige i vår smak, og det bør være godt nytt for både Operaen og andre kulturinstitusjoner.

Det nye operabygget vil også bli viktig for utviklinga av de regionale operamiljøene som i dag ivaretas av ni region- og distriktsoperaer over heile landet.

Interpellanten sammenlignet opera og film. Da er det

betimelig å understreke at det for tida er i regionene de spennende historiene hentes fram for framstilling på kvitt lerret.

Det er et spennende trekk ved kulturlivet vårt at interessen for opera er så stor mange steder. Og fordi det finnes mange profesjonelle og dyktige utøvere i alle regioner landet over, gir det Den Norske Opera en solid plattform for å utvikle godt samarbeid. Ikke minst med tanke på å bringe nye og annerledes fortellinger og historier inn i operarepertoaret og eksperimentere med uttrykk og sjangere vil de regionale miljøene kunne spille en viktig rolle. Vi ser allerede spennende tiltak som er i gang, med Opera Vest i Bergen, Opera Nord i Tromsø, operatiltak i Halden, Kristiansand, Kristiansund og på Steinvikholmen i Trøndelag. Derfor vil satsing på opera også innebære at disse og andre regionale operamiljøer må få et økonomisk løft i tida framover.

Kulturloftet er i rute og vil i høyeste grad fortsatt komme Den Norske Opera og operamiljøene i landet for øvrig til gode, både ved direkte tilskudd over statsbudsjettet og fra de avsetningene til operaformål som Norsk kulturråd bevilger. Så får det være til inspirasjon for operaen både når det gjelder å skape ny musikkdramatikk basert på ulike sjangere i vår samtid, og når det gjelder å gi plass til musikere, f.eks. frilansere, som behersker uttrykk som beveger seg litt utenfor den kunstmusikalske/klassiske estetikk som operaens kjernerepertoar bygger på.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [11:32:51]: Eit operabygg åleine er ikkje nok til å skape ein kulturnasjon. Men med det nye bygget har vi teke eit nytt og veldig viktig steg i riktig retning.

Vi kan vere stolte av det nye praktbygget vårt. Fysisk ligg alt no til rette for at Operaen i Bjørvika kan bli det kulturpolitiske lokomotivet det er meint å vere. Veggen fram til eit nytt bygg har vore lang. Når bygget no er på plass, må vi ikkje lene oss tilbake og kvile på laurbæra. Tvert imot må vi aktivt leggje til rette for at bygget kan fyllast med variert innhald av høg kvalitet. Ikkje minst må det fyllast med ny og nyskapande opera og ballett. Derfor er det eit viktig tema interpellanten tek opp her i dag.

Frå eit arkitekturpolitisk synspunkt er Operaen allereie ein suksess. Men det avgjerande for ein kulturnasjon er ikkje om vi maktar å reise eit operabygg, men om vi maktar å fylle det med innhald av høg kvalitet, slik at det blir eit kraftsenter til glede for heile landet.

I komiteen si innstilling frå den gongen operavedtaket blei fatta, sa fleirtalet at «ethvert moderne tidsriktig kulturbygg som en ny opera er, bør stimulere til nyskaping og tiltrekke nye og større publikumsgrupper». Fleirtalet meinte den gongen:

«En moderne kulturinstitusjon bør gis mulighet til å introdusere nye kunstuttrykk for publikum, slik at huset og dets innhold oppleves som nytt og spennende.»

Det er synspunkt vi bør merke oss i dag.

Det er særleg fire forhold som eg ønskjer å kommentere spesielt når det gjeld opera og ballett.

For det første trengst det sterkare satsing på distriktsoperaene. Då det blei vedteke å bygge nytt operahus, gjor-

de Stortinget også eit anna vedtak. Ein samla komite sa den gongen at parallelt med bygginga av nytt operahus skulle det utviklast opera- og ballettmiljø elles i landet. I dei ulike regionane skulle det utviklast aktivitetar som skulle vere ein del av ringverknadene av eit nytt operahus. Det har ikkje skjedd i tilstrekkeleg grad. Den nasjonale planen for produksjon og formidling av opera og ballett la til grunn at det skulle skje ei opptrapping av tilskotta til operatiltak rundt om i landet.

Opera er ei spesiell musikkteaterform som for mange kan opplevast som framand inntil dei sjølve har opplevd eller delteke i oppsetjingar. Derfor er det viktig at så mange som mogleg får moglegheita til å sjå og høyre opera av høg kvalitet i sitt nærmiljø. Eg skulle gjerne ha snakka varmt om alle våre utmerkte distriktsoperaer, men tida tillèt dessverre ikkje det.

Eg vil likevel utfordre statsråden til å seie noko om miljøa i Kristiansund og Bergen spesielt. Operaen i Kristiansund er Noregs eldste opera og er den største operaverksemnda utanfor Oslo, med status som nasjonalt ressurs- og kompetansesenter for disktriktsopera. Korleis ser statsråden for seg at dette miljøet kan styrkjast? Når det gjeld Bergen, har operamiljøet der teke viktige initiativ for å vidareutvikle operamiljøet på Vestlandet. I komiteen si budsjettinnstilling i haust var komiteen oppteken av at Regjeringa måtte følgje utviklinga i Bergens operamiljø nøye og vurdere tiltak som sikrar god utvikling. Eg vil understreke betydninga av dette.

For det andre må det først ein politikk som inspirerer norske komponistar til å skrive norske operaer. Det må satsast målbevisst på at komponistar og dramatikarar får rammer som mogleggjer nyskaping og fornying av opera og ballett i Noreg.

Eg veit at Norsk Komponistforening, Norsk forening for komponister og tekstforfattere og Dramatikerforbundet har foreslått at det blir laga ein handlingsplan for utvikling av ny norsk musikkdramatik, og at det blir etablert eit fond der aktørane kan søkje midlar. Fondet ser dei for seg som eit spleiselag mellom komponistforeninga og staten. Dette meiner eg er gode innspel som både Stortinget og statsråden bør merke seg.

For det tredje må støtteordningane til dei frie ensembela vidareutviklast. Det er viktig for rekruttering og nyskaping ikkje berre innan det frie feltet, men òg av omsyn til institusjonane.

Mitt fjerde og siste punkt går på operautdanninga. Kunsthøgskolen i Oslo tek inn berre fire operastudentar kvart år, og det i ei tid då behovet for topp kvalifiserte utøvarar er stigande over heile landet. Eg har tidlegare utfordra statsråden på kva han vil bidra med for å sikre kvalitet og kvantitet innan operautdanninga i Noreg, men spørsmålet mitt blei oversendt statsråden for forsking og høgare utdanning. Eg er klar over at det er Kunnskapsdepartementet som sit med ansvaret for oppfølging av KHIO, men kulturministeren har eit særleg ansvar for å sikre tilfanget av høgt kvalifiserte kulturarbeidarar her i landet. Behovet er aukande både i Oslo og elles, bl.a. ved distriktsoperaene.

Kvaliteten på operautdanninga i Noreg må styrkjast. Det er eit politisk ansvar å sørje for eit fullverdig kva-

litetstilbod i Noreg, på høgde med det ein f.eks. har i Danmark. Eg håpar statsråden kan seie noko konkret om dette.

Kunsthøgskolen i Oslo planlegg no i samarbeid med Den Norske Opera og Norges musikkhøgskole ei ny operautdanning. Eg håpar at dette vil styrkje rekrutteringa av høgt kvalifiserte operasongarar i Noreg. Ikkje minst treng vi høgt kvalifiserte utøvarar som meistarar nye og krevjande samtidstrykk.

Trine Skei Grande (V) [11:38:09]: Et operabygg gjør oss sjølsagt ikke til noen kulturnasjon. Jeg var for litt siden i Bucuresti i Romania, og der kunne taxisjåføren fortelle meg at byen Bucuresti har tre operaer.

Det jeg hadde håpet med denne debatten, var å snakke litt om at vi må sørge for at det er et handlingsrom innenfor nyskapinga på dette området som gjør at ikke alle de ekstra pengene vi har bevilget, blir hengende oppe i et digitalt snorloft i Bjørvika – at teknikken har lagt beslag på pengene som skal gå til nyskaping også. Men vi har fått beskjed om å vente på statsrådens melding. Han var ikke engang villig til å tenke høyt.

Jeg er bekymret over de aspektene som representanten Molvær Grimstad dro opp: at vi både har en operautdanning eller en kunstutdanning på dette området som det stadig vekk kuttes i, og som gjøres mindre. Vi har en konflikt mellom komponistorganisasjonene og Operaen, og vi opplever også at mange av regionoperaene føler at de ikke har handlingsrom til å utvikle noe nytt. For det er ikke noen vits i å ha et operahus hvis vi ikke sørger for å fylle det med alt det spennende som er. Jeg ser ikke for meg at man bare skal overtale nordmenn til å gå i Operaen. Man skal gjøre Norge til en nasjon som man reiser på ferie til for å gå i Operaen. Dette skal være en så spennende scene at man ikke bare tar bilde av operahuset når man kommer inn med fly eller med båt. Det skal faktisk også være slik at man i venners lag skryter av at man har vært på en så spennende scene som dette er. Det krever at vi får alle disse delene til å vokse sammen. Det krever at det er et handlingsrom til en nyskaping. Men det krever også en langsiktighet langt utover en folkevalgt periode og langt utover et åremål hos direktører. Vi må se på fondstankegangen, men vi må også lære av andre kunstarter hvordan vi kan klare å ha en slik langsiktighet i utviklingen.

Det å lage opera er et håndverk. Mange av de store operakomponistene våre skrev åtte-ti operaer før de i det hele tatt ble regnet som de store gode. Vi må gi dagens komponister muligheten til å skrive noen som ikke er så gode, for så å klare å få til de virkelig gode. Da trenger vi langsiktighet, og da trenger vi langsiktighet i personers karrierer. Det er ikke snakk om noe man skriver på en liten kveldsstund, det er snakk om et stort maskineri som skal settes i gang for å utnytte de kunstneriske mulighetene som i dag ligger i scenen.

Jeg får bare drømme om at statsråden har tatt med seg disse tankene når han kommer med meldingen, og så får vi vente på det.

Statsråd Trond Giske [11:41:19]: Jeg må nesten si på slutten av denne debatten at jeg kjenner meg ikke igjen i det bildet som interpellanten beskriver. At huset i Bjørvika er et hus hvor pengene først og fremst brukes til digitalt sceneutstyr, er så langt fra virkeligheten som det er mulig å komme.

De 107 mill. kr som vi har økt budsjettet med – med 44 pst., siden regjeringen Bondevik, legg merke til det – går altså til ansettelse av flere dansere, det går til flere musikere, det går til sangere, og det går selvsagt også til teknisk personale som trengs for å drive et slikt hus, men det går først og fremst til flere forestillinger og oppsetninger, med en ambisjon om å doble publikumstallet. Så denne svartmalingen av hva de driver med i Bjørvika, er jeg rett og slett uenig i. De gjør en formidabel jobb med de ressursene de har. Veldig mange av dem har gjort en ekstra formidabel innsats rundt åpningsukene i vår, og de forestillingene de har hatt, både på operasiden og på ballettsiden, er blitt veldig godt mottatt.

Så har vi også økt budsjettene til distriktsoperaene. Det synes jeg er helt rimelig. Når vi satser 50 mill. kr i Oslo bare i 2008, må også de regionale satsingene oppleve noen tilsvarende økninger, om ikke i nominelle verdier så i hvert fall at de føler at de også blir sett og ivaretatt. Særlig er det spennende det som skjer i Bergen, hvor flere institusjoner har gått sammen og samlet kreftene i den nye operaen, som da har blitt belønnet for det. Kristiansund er selvsagt flaggskipet vårt når det gjelder distriktsoperaene. De har også et ansvar for de andre i ressursatsingen. Vi får håpe at politikerne i Kristiansund stokker bena og blir enige om hva slags lokaler de ønsker å tilby operaen sin. Så skjer det spennende utredninger bl.a. i Trondheim om der å gjøre noe lignende det de gjør i Bergen, å samle kreftene. Vi kommer til å bygge opp under det, men også de mindre – Ringsaker, Tromsø – og det som skjer i Kristiansand og andre steder, er spennende operaprojekter som det er vel verdt å støtte opp om og følge opp.

Når det gjelder utdanningen, er det helt korrekt som det ble sagt her, det er utdanningsministerens og kunnskapsministerens ansvar, slik det er på andre felt også. Men vi opplever jo ikke at det er en mangel på søkere på stillinger i Operaen. Vi opplever at det er en god tilstrømning av folk som faktisk ønsker å jobbe der. Det er også slik at selv om vi kanskje har forholdsvis få operastudenter i Norge, er det veldig mange norske operatalenter som tar sin utdanning på høyt nivå i utlandet. Det er det også vel verdt å ta med seg. En del av dem blir jo internasjonale stjerner, men de ønsker også å bruke sitt talent i Den Norske Opera. Så jeg tror at dette skal gå meget, meget bra.

Presidenten: Sak nr. 2 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [11:44:22]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Åse Gunhild Woie Duesund, Laila Dāvøy og Ola T. Lånke om å forenkle ordningen for frikort for medisiner og helsetjenester

ter (Innst. S. nr. 236 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:67 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Gunvald Ludvigsen (V) [11:45:34] (ordfører for saka): Representantforslaget frå Åse Gunhild Woie Duesund, Laila Dāvøy og Ola T. Lånke gjeld forenkling av ordninga for frikort for medisinar og helsetenester.

Det er ein samla komite som er einig i at det trengst ei forenkling av gjeldande frikortsordning, men dei forskjellige partia har litt nyanserte synspunkt på korleis ein skal komme vidare, og korleis ein skal komme i mål.

Regjeringspartia og Høgre viser til at Regjeringa arbeider med å innføre elektroniske frikort/eigendelar, som vil vere ei forenkling. Desse partia vil vente på dette arbeidet.

Framstegspartiet meiner at problemstillinga knytt til frikortordninga er nok utprøvd, og gjer framlegg om at ei forenkla ordning blir innført nokså umiddelbart. Framstegspartiet har eige forslag i saka.

Dette resulterer i at det er Venstre som støttar representantforslaget frå Kristeleg Folkeparti.

Eg har ikkje meir å tilføye, og vil heilt til slutt berre seie at eg tek opp forslag nr. 3, på vegner av Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Presidenten: Representanten Gunvald Ludvigsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Harald T. Nesvik (FrP) [11:47:27] (komiteens leder): Bakgrunnen for dette forslaget, slik man kan lese det, er helt åpenbart å forenkle en prosess og gjøre det enklere for personer som gjør seg nytte av den når det gjelder bruk av legemidler. Det er helt klart at for en del personer er det en forenkling bl.a. å kunne foreta en enkelt innbetaling i begynnelsen av året, for den som da har økonomi til det, for så å slippe å vurdere gjennom resten av året hvorvidt man skal ta vare på kvitteringer, hvorvidt man til enhver tid skal samle opp disse og sende dem inn, og til enhver tid måtte drive og løse inn enkeltegenandelene. Det forslaget som ligger her, ville åpenbart innebære en betydelig forenkling.

Man har også tidligere, som det har vært vist til, hatt en forsøksordning knyttet til denne måten å gjøre det på. Jeg tror nok at den forsøksordningen som var, viste at de som gjorde seg nytte av den, var svært fornøyd med den ordningen.

Fremskrittspartiet har i innstillingen fremmet to forslag. Det ene går på at man ønsker å

«innføre en ordning der man på frivillig basis kan betale inn hele egenandelsbeløpet for medisiner, visse helsetjenester og medisinsk utstyr som faller inn under egenandelstak I, ved starten av året».

Vi kan ikke se at det vil være nødvendig å vurdere dette eller be Regjeringen legge fram et forslag om en slik ordning. Vi har hatt en prøveordning om dette. Den har vist seg å fungere. Vi ber da Regjeringen – istedenfor å legge fram forslag om det – om å innføre selve ordningen.

Videre er det en annen problemstilling som dukker opp samtidig med dette. Det gjelder dem som gjerne bruker flere typer medisiner, og som ved begynnelsen av året da får en veldig stor regning å betale som egenandel, før beløpet når egenandelstaket. For denne gruppen, særlig for dem som har en anstrengt økonomi, er det et veldig stort problem. Hvert eneste år i begynnelsen av året får vi tilbakemeldinger fra personer som sliter med akkurat dette. Derfor har Fremskrittspartiet fremmet et forslag som lyder:

«Stortinget Regjeringen utrede muligheten for at egenandeler knyttet til medisiner, visse helsetjenester og medisinsk utstyr som faller inn under egenandelstak I, kan fordeles over flere måneder for dem som av økonomiske årsaker har vanskelig for å kunne betale disse innenfor dagens system.»

Her ber vi Regjeringen om å utrede og se på dette nå.

Jeg håper statsråden kan si noe om hvorvidt hun kan være villig til nettopp å vurdere slike ting. Men her tar vi selvfølgelig inn over oss at man skal ha på plass et godt system, man skal ha en sikkerhet for den enkelte, man skal ha dataprogram som kan takle dette, og det skal heller ikke være for vanskelig å øke det byråkratiske ved det. Jeg håper at statsråden i dag kan si at dette er en av de tingene som man i hvert fall vil se på og få vurdert.

Jeg fremmer våre forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Harald T. Nesvik har tatt opp de forslagene han refererte.

Sonja Irene Sjøli (H) [11:50:57]: Jeg vil bare knytte noen få kommentarer til dette forslaget.

Jeg synes Kristelig Folkeparti har framlagt et forslag med en prisverdig intensjon, å forenkle ordningen for frikort for medisiner og helsehjelp. Høyre gir sin fulle støtte til de vurderingene som Kristelig Folkeparti har om behovet for en enklere og mer smidig ordning, først og fremst av hensyn til brukerne.

Slik vi ser det, vil dette imidlertid ivaretas gjennom den nye ordningen med elektroniske frikort. Dette vil også innebære en forenkling av saksbehandlingen i NAV. Frikort vil tildeles automatisk når egenandelstaket er nådd. Slik vi ser det fra Høyres side, er det rimelig at frikortet tildeles først når faktiske utgifter er dokumentert. Vi ber imidlertid Regjeringen sørge for en fortgang i innføringen av denne ordningen, som er et av de mange moderniseringstiltak som vil gjøre helsetjenesten bedre for pasientene.

Laila Dávøy (KrF) [11:52:28]: Mange mennesker vet at de i løpet av et år vil komme opp til frikortgrensen for

egenandeler for helsetjenester. For dem vil det være relevant å kunne innbetale hele frikortbeløpet. Et forsøksprosjekt som ble gjennomført i 2000–2001, viste at det var såkalte storforbrukere av helsetjenester som benyttet seg av ordningen med å kjøpe frikort ved begynnelsen av året, dvs. mennesker med en kronisk sykdom eller skade som trenger jevnlig medisinsk oppfølging. Det viste seg at både pasienter og ansatte på trygdekantoret opplevde denne ordningen som en forenkling. Forsøket var med andre ord meget vellykket.

Slik ordningen er i dag, må alle samle på kvitteringer eller få stemplet et egenandelskort. Deretter må egenandelskortet, sammen med et utfylt søknadsskjema, sendes inn for refusjon hos NAV sentralt når taket er nådd. I søknadsskjemaet må kvitteringer summeres. Søknadsskjemaet kan også leveres i skranken hos det lokale NAV-kantoret, som saksbehandler søknaden, for så å sende den inn til NAV sentralt. Så sender NAV sentralt frikortet hjem til mottakeren. Med dagens ordning kan man risikere å miste kvitteringer og dermed muligheten for refusjon. Videre kan man risikere å få flere utgifter til helsetjenester etter at søknaden om refusjon er sendt inn, men før frikort har kommet i posten. Dermed må man på nytt sende inn krav om refusjon av utgifter, og fylle ut søknadsskjema. Dagens ordning er med andre ord tungvint, og for mange kan egenandelene som de må legge ut for i påvente av frikort, være en økonomisk belastning.

I en pressemelding fra Norsk Pensjonistforbund fra mai 2007 påpekes det at ordningen blant flere pensjonister oppleves så omfattende at de lar være å søke om frikort. I forsøksordningen med innbetaling av frikort ved årets begynnelse var 60 pst. av dem som valgte å benytte seg av ordningen, over 67 år.

Det er også verdt å merke seg at forbruket av helsetjenester ikke økte som følge av å forhåndsbetale egenandeler. Evalueringen viste at ordningen hadde positive effekter. Til tross for dette er ikke ordningen som ble prøvd ut, blitt innført. Ordningen planlegges heller ikke innført.

I stedet, og ifølge et høringsnotat fra Helse- og omsorgsdepartementet, har Arbeids- og velferdsdirektoratet utarbeidet en annen løsning for elektroniske frikort/egenandeler. Ifølge St.prp. nr. 1 er den elektroniske frikortløsningen planlagt produksjonssatt i løpet av 2009. Men med denne nye automatiske løsningen vil det fortsatt ta tid fra en pasient når egenandelstaket til frikort mottas – ja kanskje lengre tid enn under dagens ordning.

De elektroniske løsningene er en forutsetning for at Regjeringens nye elektroniske modell for utstedelse av frikort vil virke etter hensikten. Fastlegene vil her spille en nøkkelrolle i innrapporteringen. Allmennlegene har uttrykt bekymring for høye tilknytningsutgifter til helsenettet. Dette har medført at elektroniske løsninger er svært lite i bruk fra legenes side i dag. Det foreligger også, etter det jeg er kjent med, en «konflikt» mellom departementet og legene om den framtidige bruken av elektroniske løsninger.

Disse forholdene bekymrer meg, for det kan ta tid fra pasientene når egenandelstaket til de får tilsendt frikortet – sannsynligvis lengre tid enn med dagens ordning. Vi er

derfor skuffet over at Regjeringen ikke kan støtte forslaget om å forenkle frikortordningen og dermed hverdagen for mennesker med sykdom og skade – altså den modellen som har vært utprøvd, og som har virket godt.

Det er viktig å forenkle og tilrettelegge velferdsordninger slik at disse er så gode som mulig for den enkelte. Dette vil også kunne være en forenkling for ansatte i helserefusjonsforvaltningen.

Jeg vil også bemerke at Riksrevisjonen har påpekt at helseforetakene ligger langt bak egne mål om elektronisk utveksling av pasientopplysninger, så på dette feltet er det mye som gjenstår i både første- og andrelinjetjenesten.

Til sist: På vegne av Kristelig Folkeparti og Venstre vil jeg sette fram følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om innføring av en ordning der man kan betale inn egenandelsbeløpet samlet og motta frikort ved starten av året.»

Presidenten: Representanten Laila Dāvøy har tatt opp det forslaget hun refererte.

Statsråd Sylvia Brustad [11:57:13]: Dette spørsmålet angår mange mennesker som har en krevende helse-situasjon. Det er viktig å sikre at brukerne ikke blir unødig skadelidende som følge av store utlegg for de oppnår egenandelstaket og dermed får frikort, slik flere talere har vært inne på.

Mange mennesker med kroniske sykdommer vet allerede ved starten av året at de vil komme opp til frikortgrensen for egenandeler for helsetjenester. Regjeringa vil derfor se nærmere på om et frivillig tilbud om forhåndskjøp av frikort kan være en måte å skjerme denne gruppen for unødige belastninger på, både økonomisk og praktisk. Prøveordninga i 2000 og 2001 har, som det har vært sagt her i dag, vist positive resultater.

Jeg mener at vi må se dette i sammenheng med innføringa av en elektronisk frikortløsning, dvs. at frikort sendes automatisk til brukere som har oppnådd egenandelstaket. Med en slik løsning trenger ikke brukerne å sende inn kvitteringer eller sørge for stemplinger, fordi behandlere skal sende inn refusjonskravene på vegne av den enkelte bruker. En slik digitalisering vil også kunne frigjøre ressurser for det offentlige, noe som er viktig i seg sjøl.

Men en elektronisk frikortløsning kan føre til at det kan ta noe lengre tid før brukerne får tilsendt sitt frikort, fordi det kan være forsinkelser i innrapporteringa fra behandlerne. Derfor mener vi at et frivillig tilbud om å forhåndskjøpe frikort vil være til stor hjelp for storforbrukere av helsetjenester.

NAV har gjort et godt stykke arbeid med å utvikle den elektroniske frikortløsninga, og vurderer nå muligheten for å åpne for forhåndskjøp av frikort. Det er ennå ikke helt avklart når den elektroniske frikortløsninga kan settes i drift. Det vil vi komme nærmere tilbake til.

Regjeringa vil utrede hvorvidt forhåndskjøp av frikort bør iverksettes samtidig med den elektroniske frikortløsninga, eller om forhåndskjøp av frikort skal tilbys manuelt fram til den elektroniske løsninga er på plass.

Det er viktig at forhåndskjøp ikke gir vesentlige økninger i bruk av helsetjenester, eller fører til store negative konsekvenser. Derfor vil det være nødvendig også å gjennomgå eventuelle provenyvirkinger av et slikt tiltak. Vi kommer tilbake til dette i forbindelse med statsbudsjettet for neste år.

I første omgang vil elektronisk forhåndskjøp bare gjelde for frikort knyttet til egenandelstak 1. Hvorvidt ordninga også skal innføres for frikort knyttet til egenandelstak 2, vil bli vurdert i forbindelse med neste års statsbudsjett.

Jeg synes også det er naturlig å se på om et slikt forhåndskjøp kan tilbys gjennom hele året, og ikke bare i starten av hvert kalenderår.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Harald T. Nesvik (FrP) [12:00:13]: Jeg skal være veldig rask og ikke forlenge debatten så mye. Men i mitt innlegg utfordret jeg statsråden på å se på muligheten for at man kan fordele egenandelsbiten over flere måneder enn det som er tilfellet i dag, fordi enkelte ved årets start har problemer med å klare kostnadene. Særlig hvis man har en kombinasjon av flere typer preparater knyttet til helsa, får man ofte denne regningen på toppen – altså full effekt. Så spørsmålet mitt er om statsråden samtidig med at hun nå vil vurdere kjøp av frikort ved starten av året, også vil vurdere den andre veien, slik at det også for dem som har dårlig økonomi, kan finnes en løsning.

Statsråd Sylvia Brustad [12:00:56]: Ja, det er også av de tingene vi vil vurdere. På slutten av mitt innlegg sa jeg også at når det gjelder forhåndskjøp, vurderer vi om det også skal kunne tilbys gjennom hele året og ikke bare ved starten av kalenderåret. Det er også med tanke på det som representanten Nesvik her tar opp. Så svaret er ja, vi kommer også til å se nærmere på det.

Laila Dāvøy (KrF) [12:01:30]: Jeg har et spørsmål. Så vidt jeg vet, har det vært et forslag ute på høring nå når det gjelder innføring av den modellen som departementet jobber med. Er det riktig at det er store problemer – enten det gjelder Allmennlegeforeningen eller legene – knyttet til bruk av de elektroniske løsningene? Vi vet i dag at det er problemer knyttet til dette noen steder. Selv om det er noen fastleger som har begynt å bruke en del av dette, har jeg forstått at det er mange som vegrer seg. Hva bunner dette egentlig i?

Statsråd Sylvia Brustad [12:02:09]: Jeg er ikke helt sikker på om jeg kan svare helt klart på det. Men det jeg tror representanten sikter til, som Legeforeningen – eller i hvert fall deler av Legeforeningen – har vært opptatt av, dels uenig i, er det som Regjeringa har varslet i vår IKT-strategi som dreier seg om at leger heretter bør kunne trykke på en tast og så få det ut elektronisk, og forholdet til NAV. Der er det nok nyanser og til dels også uenighet mellom Legeforeningen og Regjeringa om det vi nå ønsker å innføre. Men vi har god dialog med Legeforeningen, for jeg tror vi alle sammen har felles interesse av, uansett hvil-

ken side av bordet vi sitter på, å greie å få til mer effektive løsninger til beste for pasienten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk. Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se nedenfor)

Sak nr. 4 [12:03:05]

Forslag fra stortingsrepresentant Vigdis Giltun fra Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 8. mai 2008 (jf. Innst. O. nr. 49):

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det i tilknytning til pasient- og brukerombudsordningen opprettes en formalisert brukerrepresentant for personer som ikke er i stand til å ivareta egne tjenestebehov, herunder aldersdemente og personer med psykisk utviklingshemning.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3379)

Sak nr. 5 [12:03:25]

Forslag fra stortingsrepresentant Vigdis Giltun fra Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 8. mai 2008 (jf. Innst. O. nr. 49):

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det nye Pasient- og brukerombudet tillegges sanksjonsmuligheter.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3379)

Sak nr. 6 [12:03:40]

Forslag fra stortingsrepresentant Vigdis Giltun fra Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 8. mai 2008 (jf. Innst. O. nr. 49):

«Stortinget ber Regjeringen styrke den nye pasient- og brukerombudsordningen med flere stillinger slik at ventetiden for behandling av saker ikke øker.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3379)

Sak nr. 7 [12:03:57]

Forslag fra stortingsrepresentant Vigdis Giltun fra Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 8. mai 2008 (jf. Innst. O. nr. 49):

«Stortinget ber Regjeringen innlemme tannhelsetjenesten i den nye pasient- og brukerombudsordningen.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3379)

Lodve Solholm tok her igjen over presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutt, uttalte **presidenten:** Før Stortinget går til votering vil statsråd Sylvia Brustad leggje fram 4 kgl. proposisjonar.

Statsråd Sylvia Brustad la fram 4 kgl. proposisjonar (sjå under Referat).

Presidenten: Proposisjonane vil bli handsama etter reglementet.

Då er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Carl I. Hagen sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Henvendelse fra Tore Sandberg med begjæring om påtale for riksrett mot høyesterettsdommerne Magnus Matningsdal, Eilert Stang Lund og Karin Bruzelius i anledning kjennelse av Høyesteretts kjæremålsvalg 14. oktober 2003 i Fritz Moen-saken, oversendes Stortingets ansvarskommisjon med anmodning om å foreta nødvendige undersøkelser for å klarlegge grunnlaget for ansvar, jf. lov om rettergangsmåten i riksrettssaker av 5. februar 1932 nr. 2.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Komiteen hadde tilrådd:

Henvendelse fra Tore Sandberg med begjæring om påtale for riksrett mot høyesterettsdommerne Magnus Matningsdal, Eilert Stang Lund og Karin Bruzelius i anledning kjennelse av Høyesteretts kjæremålsutvalg 14. oktober 2003 i Fritz Moen-saken - henlegges.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet vart tilrådinga vedteken med 75 mot 24 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 12.14.23)

Presidenten: I sak nr. 2 ligg det ikkje føre noko voteringstema.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det sett fram tre forslag. Det er

– forslaga nr. 1 og 2, frå Harald T. Nesvik på vegner av Framstegspartiet

- forslag nr. 3, frå Gunvald Ludvigsen på vegner av Kristeleg Folkeparti og Venstre
Representanten Harald T. Nesvik har bedt om ordet.

Harald T. Nesvik (FrP) [12:15:00]: Statsråden har både i sitt innlegg og i replikkordskiftet med undertegnede gitt uttrykk for at det som fremkommer i forslag nr. 2 fra Fremskrittspartiet, vil bli ivaretatt av statsråden. Vi ønsker derfor å trekke forslag nr. 2.

Presidenten: Forslag nr. 2 frå Framstegspartiet er dermed trekt.

Det blir votert over forslag nr. 1 frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innføre en ordning der man på frivillig basis kan betale inn hele egenandelsbeløpet for medisiner, visse helsetjenester og medisinsk utstyr som faller inn under egenandelstak I, ved starten av året.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 73 mot 26 stemmer ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 12.15.41)

Presidenten: Forslag nr. 3, frå Kristeleg Folkeparti og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om innføring av en ordning der man kan betale inn egenandelsbeløpet samlet og motta frikort ved starten av året.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Presidenten reknar med at Framstegspartiet vil støtte forslaget subsidiært.

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:67 (2007-2008) - representantforslag fra stortingsrepresentantene Åse Gunhild Woie Duesund, Laila Dāvøy og Ola T. Lånke om å forenkle ordningen for frikort for medisiner og helsetjenester – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Kristeleg Folkeparti og Venstre vart tilrådinga vedteken med 54 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.16.26)

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Det blir votert over forslag frå stortingsrepresentant Vigdis Giltun frå Framstegspartiet sendt over frå Odelstingets møte 8. mai 2008. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det i tilknytning til pasient- og brukerombudsordningen opprettes en formalisert brukerrepresentant for personer som ikke er i stand til å ivareta egne tjenestebehov, herunder aldersdemente og personer med psykisk utviklingshemning.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 73 mot 26 stemmer ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift: 12.16.52)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Det blir votert over forslag frå stortingsrepresentant Vigdis Giltun frå Framstegspartiet sendt over frå Odelstingets møte 8. mai 2008. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det nye Pasient- og brukerombudet tillegges sanksjonsmuligheter.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 74 mot 25 stemmer ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 12.17.18)

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Det blir votert over forslag frå stortingsrepresentant Vigdis Giltun frå Framstegspartiet sendt over frå Odelstingets møte 8. mai 2008. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen styrke den nye pasient- og brukerombudsordningen med flere stillinger slik at ventetiden for behandling av saker ikke øker.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 76 mot 24 stemmer ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 12.17.41)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Det blir votert over forslag frå stortingsrepresentant Vigdis Giltun frå Framstegspartiet sendt over frå Odelstingets møte 8. mai 2008. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innlemme tannhelsetjenesten i den nye pasient- og brukerombudsordningen.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 76 mot 24 stemmer ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 12.18.05)

Sak nr. 8 [12:18:14]

Referat

1. (250) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth om avvikling av ordningen med statlige stipend og garantiinntekter til kunstnere (Dokument nr. 8:119 (2007-2008))
Samr.: Blir sendt familie- og kulturkomiteen.
2. (251) Språk bygger broer. Språkstimulering og språkopplæring for barn, unge og voksne (St.meld. nr. 23 (2007-2008))
Samr.: Blir sendt kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen.
3. (252) Eierskapsaker vedrørende Eksportfinans ASA mv. (St.prp. nr. 62 (2007-2008))
4. (253) Reindriftsavtalen 2008/2009 og om endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m. (St.prp. nr. 63 (2007-2008))
5. (254) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Ivar Kristiansen og Elisabeth

Aspaker om å bedre kvotefleksibiliteten for havfiskeflåten (Dokument nr. 8:120 (2007-2008))

Samr.: Nr. 3–5 blir sendt næringskomiteen.

6. (255) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Sahl, Laila Dávøy og Line Henriette Holten Hjemdal om bedre tilrettelegging for syklistar i byer og tettsteder (Dokument nr. 8:121 (2007-2008))
Samr.: Blir sendt transport- og kommunikasjonskomiteen.
7. (256) Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Canada og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og Canada, begge av 26. januar 2008 (St.prp. nr. 60 (2007-2008))
8. (257) Samtykke til at Norge deltar i den 11. påfyllingen av Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF-XI) (St.prp. nr. 61 (2007-2008))
9. (258) Samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) i 2007 (St.meld. nr. 24 (2007-2008))
10. (259) Samarbeidet i NATO i 2007 (St.meld. nr. 25 (2007-2008))
11. (260) Norges deltakelse i Europarådet i 2007 (St.meld. nr. 26 (2007-2008))
Samr.: Nr. 6–11 blir sendt utanrikskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdighandsama. Ber nokon om ordet sett i høve til Stortingets forretningsordens § 37 a? – Møtet er slutt.

Møtet slutt kl. 12.20.
